

Anni Matikka
Pauliina Luopa
Hanne Kivimäki
Jukka Jokela
Reija Paananen

Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi

Kouluterveyskysely 2013

RAPORTTI

Raportti 26/2014

Anni Matikka, Pauliina Luopa, Hanne Kivimäki,
Jukka Jokela, Reija Paananen

Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi

Kouluterveyskysely 2013

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

© Kirjoittajat ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Ruotsin- ja englanninkielisten tiivistelmien käännös: Semantix

ISBN 978-952-302-296-6 (painettu)

ISSN 1798-0070 (painettu)

ISBN 978-952-302-297-3 (verkkojulkaisu)

ISSN 1798-0089 (verkkojulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-297-3>

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy
Tampere, 2014

Tiivistelmä

Anni Matikka, Pauliina Luopa, Hanne Kivimäki, Jukka Jokela, Reija Paananen. Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi. Kouluterveyskysely 2013. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 26/2014. 49 sivua. Helsinki 2014. ISBN 978-952-302-296-6 (painettu); ISBN 978-952-302-297-3 (verkkojulkaisu)

Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten terveydestä ja hyvinvoinnista on Suomessa toistaiseksi vain vähän tietoa. Kansalliset tutkimukset eivät ole tähän asti mahdollistaneet maahanmuuttajataustaisten nuorten erillistä tarkastelua. Kouluterveyskysely tuotti vuonna 2013 ensimmäistä kertaa Suomessa laajamittaista ja kattavaa tietoa maahanmuuttajataustaisten nuorten terveydestä ja hyvinvoinnista. Tässä raportissa käsitellään peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaiden vastauksia vuodelta 2013. Aineisto luokiteltiin vastaajan ja vastaajan vanhempien syntymämaan mukaan neljään luokkaan: valtaväestöön (n=86065), monikulttuuristen perheiden lapsiin (n=5972), toisen sukupolven maahanmuuttajiin (n=1641) ja ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajiin (n=2784).

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuoret erottuivat selvästi muista ryhmistä. Heidän vanhempansa olivat muita yleisemmin työttömänä. Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla oli muita heikompi keskusteluyhteys vanhempiensa kanssa. Perheen yhteinen iltaruokailu oli kuitenkin lähes yhtä yleistä kaikissa ryhmissä. Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret olivat muita yleisemmin vailla yhtään läheistä ystävää. He joutuivat muita nuoria yleisemmin myös kiusatuiksi, fyysisesti uhatuiksi ja seksuaalisen väkivallan kohteeksi.

Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret kokivat terveytensä heikommaksi kuin muut nuoret, olivat yleisemmin väsyneitä ja oireilivat muita nuoria yleisemmin (poikkeuksena niska- ja hartiakivut). Heillä oli muita yleisemmin myös ahdistuneisuutta ja koulu-uupumusta. Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret tupakoivat, joivat alkoholia ja kokeilivat huumeita yleisemmin kuin muut nuoret.

Eri ryhmien oppilaat kokivat vaikutusmahdollisuutensa koulun asioihin lähes yhtäläisiksi. Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret kokivat koulun työilmapiiriin kuitenkin muita heikommaksi ja heillä oli vaikeuksia opiskelussa yleisemmin kuin muilla. He myös kokivat saavansa apua koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvissä vaikeuksissa harvemmin kuin muut nuoret. Lisäksi he arvioivat oppilashuollon palveluihin pääsemisen, koululääkärin vastaanotolle pääsemistä lukuun ottamatta, vaikeammaksi kuin muut nuoret.

Alle vuoden Suomessa asuneet ensimmäisen polven maahanmuuttajat erottuivat vastausiltaan Suomessa kauemmin asuneista ensimmäisen polven maahanmuuttajista. Maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat heterogeeninen ryhmä, eivätkä kaikki heistä ole avun tarpeessa, mutta heidän joukossaan on nuoria, jotka tarvitsevat erityistä tukea.

Avainsanat: nuoret, maahanmuuttajat, terveys, elintavat, elinolot, kouluolot

Sammandrag

Anni Matikka, Pauliina Luopa, Hanne Kivimäki, Jukka Jokela, Reija Paananen. Välbefinnande bland elever med invandrabakgrund i klasserna 8 och 9. Enkäten Hälsa i skolan 2013. Institutet för hälsa och välfärd (THL). Rapport 26/2014. 49 sidor. Helsingfors 2014. ISBN 978-952-302-296-6 (tryckt); ISBN 978-952-302-297-3 (nätpublikation)

I Finland har man tillsvidare bara lite kunskap om hälsa och välbefinnande bland barn och ungdomar med invandrabakgrund. De nationella undersökningarna har hittills inte gjort det möjligt att separat granska unga med invandrabakgrund. Enkäten hälsa i skolan gav 2013 första gången i Finland omfattande och heltäckande uppgifter om hälsa och välbefinnande bland unga med invandrabakgrund. I den här rapporten behandlas svaren från elever i grundskolans klasser 8 och 9 från år 2013. Materialet delades i fyra klasser enligt den svarandes och den svarandes föräldrars födelseland: majoritetsbefolkningen (n=86065), barn i mångkulturella familjer (n=5972), andra generationens invandrare (n=1641) och första generationens invandrare (n=2784).

Första generationens invandrare skilde sig tydligt från de andra grupperna. Deras föräldrar var oftare arbetslösa än de andra. Unga av den första generationens invandrare hade svagare samtalskontakt med sina föräldrar. Att familjen åt gemensam kvällsmåltid var dock nästan lika vanligt i alla grupper. Den första generationens invandrarungdomar saknade oftare än de andra en nära vän. De råkade också oftare ut för mobbning, fysiska hot och sexuellt våld än andra unga.

Första generationens invandrarungdomar upplevde sin hälsa som sämre än andra ungdomar, var oftare trötta och hade oftare sjukdomssymtom än andra unga (undantag smärtor i nacke och axlar). De uppvisade också oftare ångest och skoltrötthet. Första generationens invandrarungdomar rökte, drack alkohol och prövade droger oftare än andra ungdomar.

Eleverna i de olika grupperna upplevde sin möjlighet att påverka saker i skolan ungefär lika. Första generationens invandrarungdomar upplevde dock arbetsatmosfären i skolan sämre än de andra gjorde och de hade oftare studiesvårigheter än de andra. De upplevde också att de mer sällan än de andra ungdomarna fick hjälp med svårigheter förknippade med skolgång och studier. Det fanns också svårigheter att få elevvårdstjänster (undantag att få komma till skolläkarens mottagning).

Första generationens invandrare som hade bott i Finland mindre än ett år skilde sig till svaren från första generationens invandrare som hade bott längre tid i Finland. Unga med invandrabakgrund är en heterogen grupp, och alla är inte i behov av hjälp, men bland dem finns det unga i behov av särskilt stöd.

Nyckelord: unga, ungdomar, invandrare, hälsa, levnadssätt, levnadsförhållanden, skolförhållanden

Abstract

Anni Matikka, Pauliina Luopa, Hanne Kivimäki, Jukka Jokela, Reija Paananen.
The well-being of eighth-year and ninth-year pupils with a migrant background.
School Health Promotion study 2013. National Institute for Health and Welfare.
Report 26/2014. 49 pages. Helsinki 2014.
ISBN 978-952-302-296-6 (print); ISBN 978-952-302-297-3 (online publication)

Scant information is currently available on the health and well-being of children and adolescents in Finland who have a migrant background. National surveys conducted to date have not allowed for the analysis, as a separate group, of young people with a migrant background. School Health Promotion study conducted in 2013 was the first in Finland to provide comprehensive and extensive information on the health and well-being of adolescents with a migrant background. This report examines the responses given by eighth-year and ninth-year pupils in comprehensive school in 2013. The material was classified into four categories according to the country of birth of the respondent and his or her parents: majority population (n=86065), children in multi-cultural families (n=5972), second-generation immigrants (n=1641) and first-generation immigrants (n=2784).

Adolescents representing first-generation immigrants stood out from the other groups. Their parents were more likely than the others to be unemployed. Young, first-generation immigrants experienced poorer communication with their parents compared to the other groups. However, sharing a meal in the evening was equally common in all groups. Young first-generation immigrants were more likely than the other groups to have no close friends. They were also more often bullied, physically threatened and subjected to sexual violence.

First-generation adolescents with a migrant background perceived their health to be poorer than other adolescents, they were more often tired and reported health-related symptoms (with the exception of neck and shoulder pain) more frequently. They also experienced anxiety and school burn-out more often than the other groups. Young first-generation immigrants smoked, used alcohol and experimented with drugs more often than other youngsters.

Pupils from the different groups felt that they had equal possibilities to influence school matters. First-generation immigrant pupils found the working atmosphere at school to be poorer than other groups, and were also more likely than the others to experience difficulties in studying. They felt that, when facing difficulties in their school work, they received support less often than other pupils. These pupils also reported that, with the exception of appointments to see the school doctor, they had trouble accessing student welfare services.

The replies of first-generation immigrants who had lived in Finland for less than a year stood out from those of first-generation immigrants who had lived in the

country longer. Adolescents with a migrant background are a heterogeneous group. While not all of them need assistance, some need special support.

Key words: young people, adolescents, immigrants, health, lifestyle, living conditions, school conditions

Sisällys

Tiivistelmä	3
Sammandrag	4
Abstract	5
Johdanto	9
Aineistot ja menetelmät	10
Aineiston keruu	12
Menetelmät	12
Tulokset	13
Elinolot	13
Kouluolot	19
Koettu terveys	22
Terveystottumukset	26
Kokemus oppilashuollon tuesta	30
Pohdinta	33
Lähteet	37
Liitteet	38
LIITE 1. Indikaattoreiden muodostaminen	38
LIITE 2. Liitetaulukko 1	49

Johdanto

Suomessa asuvien ulkomailla syntyneiden määrä on nelinkertaistunut ja vieraskielisten määrä kymmenkertaistunut vuodesta 1990. Vuonna 2013 äidinkieleltään vieraskielisten määrä kasvoi 22 119 henkilöllä. Vieraskielisestä väestöstä vajaa viidesosa on lapsia. Lukumääräisesti suurimmat vieraskieliset lapsiryhmät ovat venäjänkieliset, vironkieliset ja somalinkieliset. (Suomen virallinen tilasto SVT 2014).

Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten terveydestä ja hyvinvoinnista on Suomessa toistaiseksi vain vähän tietoa. Kansalliset tutkimukset eivät ole tähän asti mahdollistaneet maahanmuuttajataustaisten nuorten erillistä tarkastelua. Maahanmuuttajataustaisista nuorista on kuitenkin tehty joitakin otospohjaisia tutkimuksia.

Peruskoulujen oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi eriytyvällä Helsingin seudulla -tutkimukseen (MetrOP) osallistui 695 muuta kuin suomea tai ruotsia kotikielensä puhuvaa 7. luokan oppilasta (Malin ym. 2014). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Väestöliiton vuosina 2011 ja 2012 toteuttamaan Maahanmuuttajataustaisten nuorten terveys ja hyvinvointi -tutkimukseen osallistui 380 somali- ja kurdi-taustaista nuorta pääkaupunkiseudulta (Wikström ym. 2014).

Kouluterveyskyselyssä saatiin vuonna 2013 ensimmäistä kertaa tietoa vastaajien ja heidän vanhempiansa syntymämaista. Kyselyyn vastanneista nuorista 95 prosenttia ja heidän vanhemmistaan 92 prosenttia oli syntynyt Suomessa. Muista syntymämaista yleisin oli Venäjä tai entinen Neuvostoliitto, vanhemmilla lisäksi Ruotsi. Kouluterveyskysely mahdollisti ensimmäistä kertaa Suomessa maahanmuuttajataustaisten nuorten terveyden ja hyvinvoinnin laajamittaisen ja kattavan erillisen tarkastelun.

Aineistot ja menetelmät

Kouluterveyskysely toteutetaan opettajan valvomana, nimettömänä luokkakyselynä joka toinen vuosi. Vastaajina ovat peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat sekä lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat Manner-Suomessa ja Ahvenanmaalla.

Tässä raportissa käsitellään peruskoululaisten tuloksia vuodelta 2013. Vuonna 2013 Kouluterveyskyselyssä kysyttiin ensimmäistä kertaa vastaajan ja hänen vanhempinsa syntymämaata. Vastausvaihtoehtoina olivat Suomi, Ruotsi, Venäjä tai entinen Neuvostoliitto, Viro, muu Euroopan maa, Somalia, Irak, Kiina, Thaimaa tai jokin muu maa. (Taulukko 1).

Aineisto luokiteltiin syntymämaan mukaan siten, että *valtaväestöön* luokiteltiin Suomessa syntyneiden vanhempien Suomessa tai muualla syntyneet lapset. Tähän luokkaan kuuluivat myös nuoret, jotka olivat itse syntyneet Suomessa, mutta toisen vanhemman syntymämaasta puuttui tieto. *Monikulttuuristen perheiden lapsiksi* luokiteltiin nuoret, joiden vanhemmista toinen oli syntynyt Suomessa ja toinen ulkomailla. Lisäksi tähän luokkaan kuuluivat nuoret, jotka olivat itse syntyneet ulkomailla ja joiden vanhemmista toinen oli syntynyt Suomessa ja toisen syntymämaasta puuttui tieto. *Maahanmuuttajataustaisiksi* luokiteltiin nuoret, jotka ovat itse syntyneet ulkomailla tai Suomessa maahan muuttaneille vanhemmille. Lähempää tarkastelua varten maahanmuuttajataustaiset nuoret jaettiin vielä ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajanuoriin. *Toisen sukupolven maahanmuuttajiksi* luokiteltiin nuoret, jotka ovat itse syntyneet Suomessa, mutta joiden vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Tähän ryhmään luokiteltiin myös nuoret, joiden vanhemmista toinen oli syntynyt ulkomailla, mutta toisen vanhemman syntymämaasta puuttui tieto. *Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajiksi* luokiteltiin itse ulkomailla syntyneet nuoret, joiden vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla tai joiden vanhemmista toinen on syntynyt ulkomailla ja toisen vanhemman syntymämaasta puuttui tieto. Kyselyyn vastasi 2784 niin kutsuttuun ensimmäiseen sukupolveen kuuluvaa maahanmuuttajanuorta, 1641 nk. toiseen sukupolveen kuuluvaa nuorta ja 5972 nk. monikulttuuristen perheiden nuorta. (Taulukko 2).

**Taulukko 1. Vastanneiden ja heidän vanhempiensa syntymämaat
Kouluterveyskyselyn aineistossa vuonna 2013.**

	Oma syntymä- maa		Äidin syntymä- maa		Isän syntymä- maa	
	Pojat	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Tytöt
Suomi	45691	46430	44078	44843	43876	44542
Ruotsi	178	144	632	757	494	683
Venäjä tai entinen Neuvostoliitto	357	297	708	621	472	390
Viro	243	245	381	387	290	292
Muu Euroopan maa	263	272	259	265	453	442
Somalia	427	93	507	227	496	246
Irak	184	90	232	124	280	137
Kiina	103	84	167	77	187	71
Thaimaa	161	125	207	168	130	63
Jokin muu maa	541	574	811	832	1200	1227
N	48148	48354	47982	48301	47878	48093

Taulukko 2. Syntymämaan mukaan luokiteltu tausta. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat.

Oma ja vanhempien syntymämaa	N
Valtaväestö	86065
- itse ja molemmat vanhemmat Suomessa	84045
- itse muualla tai oma syntymämaa puuttuu, molemmat vanhemmat Suomessa	1056
- itse ja ainoa vanhempi Suomessa	964
Monikulttuuristen perheiden lapset	5972
- itse Suomessa, vanhemmista toinen Suomessa ja toinen muualla	5129
- itse muualla, vanhemmista toinen Suomessa ja toinen muualla	744
- oma syntymämaa puuttuu, vanhemmista toinen Suomessa ja toinen muualla	72
- itse muualla, ainoa vanhempi Suomessa	27
II sukupolven maahanmuuttajat	1641
- itse Suomessa, molemmat vanhemmat muualla	1563
- itse Suomessa, ainoa vanhempi muualla	78
I sukupolven maahanmuuttajat	2784
- itse ja molemmat vanhemmat muualla	2689
- itse ja ainoa vanhempi muualla	95
Yhteensä	96462

Aineiston keruu

Aineiston keruu toteutettiin oppilaitoksissa luokkakyselynä huhtikuussa 2013. Oppilaat vastasivat luokassa yhden oppitunnin aikana opettajan valvonnassa. Vastaaminen tapahtui nimettömästi ja se oli oppilaille vapaaehtoista. Paperinen kyselylomake sisälsi yhteensä 105 kysymystä. Kyselylomake löytyy netistä osoitteesta <http://www.thl.fi/kouluterveyskysely>

Kyselyprosessi ja aineiston keruu on kuvattu tarkemmin teoksessa Luopa ym. (2014) Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013. Kouluterveyskyselyn tulokset.

Menetelmät

Tulokset esitetään 42 indikaattorina, jotka on jaettu viiteen aihealueeseen: elinolot, kouluolot, koettu terveys, terveystottumukset ja kokemus oppilas- ja opiskelijahuollon tuesta. Osa indikaattoreista perustuu yksittäisiin kysymyksiin ja osa summa-muuttujiin. Tarkemmat kuvaukset indikaattoreista ovat liitteessä 1.

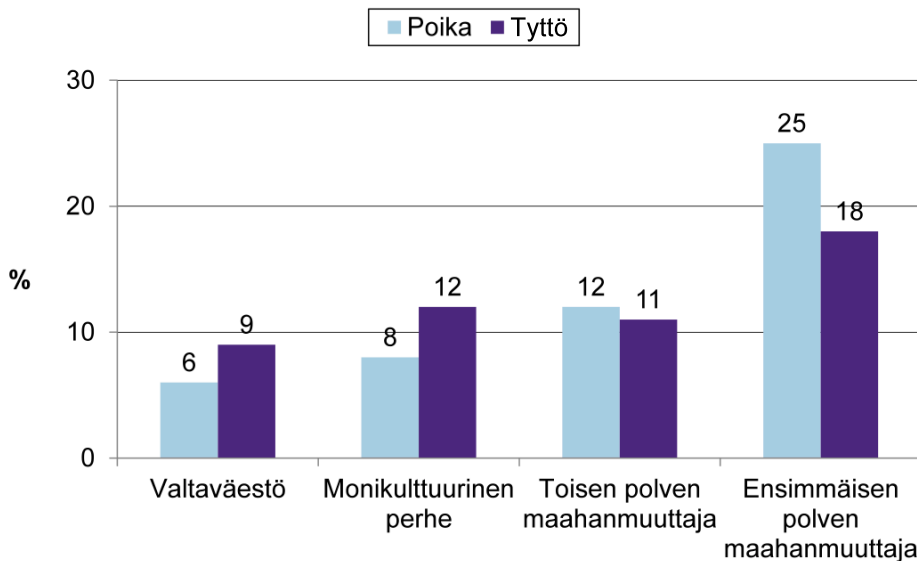
Tekstissä mainitut erot ovat χ^2 testattuja ja tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,05$). Mikäli erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä, siitä on erillinen maininta tulosten kohdalla.

Tulokset

Tässä raportissa käsitellään peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaiden vastauksia vuodelta 2013. Tulokset on jaettu viiteen aihealueeseen: elinolot, kouluolot, koettu terveys, terveystottumukset ja kokemus oppilas- ja opiskelijahuollon tuesta.

Elinolot

Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla oli muita nuoria selvästi yleisemmin keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojoista joka neljäs ja -tytöistä lähes joka viides ilmoitti, ettei juuri koskaan pysty keskustelemaan omista asioistaan vanhempiensa kanssa. Muista nuorista 6–12 prosenttia ilmoitti keskusteluvaikeuksista. (Kuvio 1; liitetaulukko 1.)

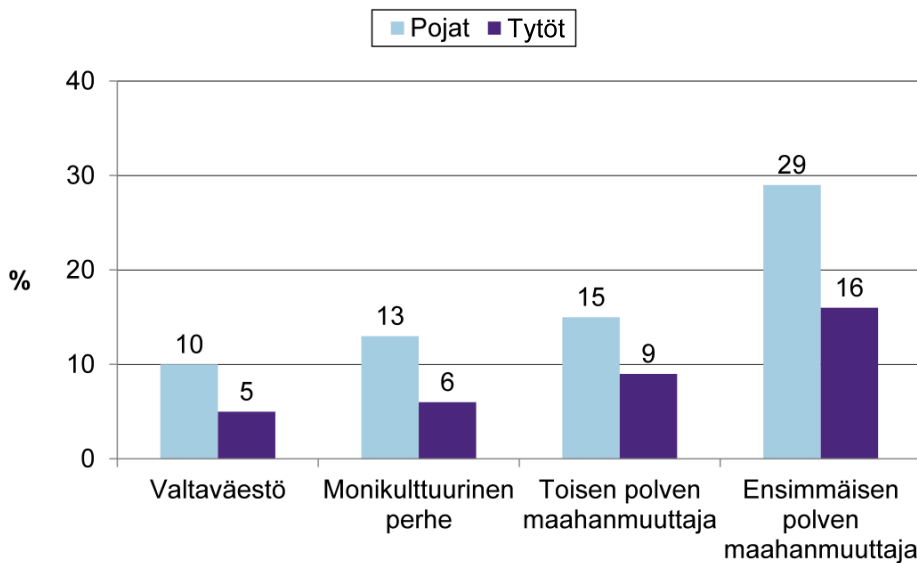
Kuvio 1. Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa.

Perheen yhteinen iltaruokailu oli lähes yhtä yleistä kaikissa ryhmissä. Valtaväestön nuorista, monikulttuuristen perheiden nuorista sekä toisen polven maahanmuuttajanuorista 55 prosenttia ilmoitti, ettei perhe syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla. Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorista vastaava osuus oli 57 prosenttia. (Liitetaulukko 1.)

Maahanmuuttajataustaisissa ja monikulttuurisissa perheissä vanhempien tupakointi oli yleisempää kuin valtaväestöön kuuluvissa perheissä. Ainakin toinen vanhemmista tupakoi 37 prosentilla monikulttuuristen perheiden nuorista, 34–36 prosentilla ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajanuorista ja 33 prosentilla valtaväestön nuorista. (Liitetaulukko 1.)

Vanhempien työttömyys oli maahanmuuttajataustaisissa ja monikulttuurisissa perheissä selvästi yleisempää kuin valtaväestön perheissä. Vähintään toinen vanhemmista oli ollut kuluneen vuoden aikana työttömänä tai pakkolomalla 46 prosentilla ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorista, 41 prosentilla toisen polven maahanmuuttajanuorista, 35 prosentilla monikulttuuristen perheiden nuorista ja 28 prosentilla valtaväestön nuorista. (Liitetaulukko 1.)

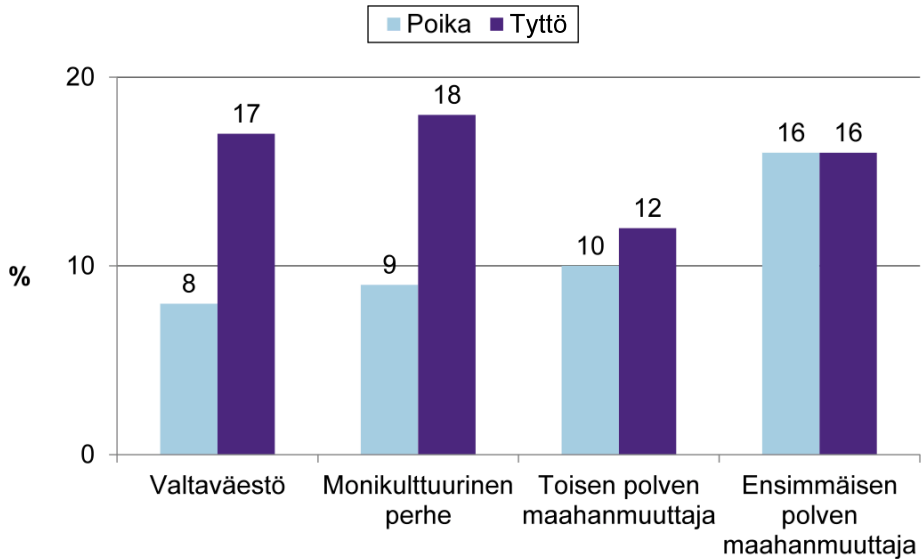
Ensimmäisen polven maahanmuuttajat olivat yleisimmin vailla ystävää. Pojista 29 prosenttia ja tytöistä 16 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista. Muiden ryhmien pojista 10–15 prosenttia ja tytöistä 5–9 prosenttia oli vailla läheistä ystävää. (Kuvio 2; liitetaulukko 1.)

Kuvio 2. Ei yhtään läheistä ystävää.

Ensimmäisen polven maahanmuuttajatyöistä ja -pojista 16 prosenttia raportoi läheisen ihmisen alkoholin käytön aiheuttaneen heidän elämässään haittoja tai ongelmia. Toisen polven maahanmuuttajatyöistä 12 prosenttia, monikulttuuristen

perheiden tytöistä 18 prosenttia ja valtaväestön tytöistä 17 prosenttia ja ilmoitti haittoja. Vastaavat osuudet pojista olivat 8–10 prosenttia. Tuloksia tulkittaessa on syytä ottaa huomioon, että läheisillä ihmisillä voidaan tarkoittaa tässä niin sukulaisia ja perheenjäseniä kuin ystäviä, kavereita ja seurustelukumppaneitakin. (Kuvio 3; liitetaulukko 1.)

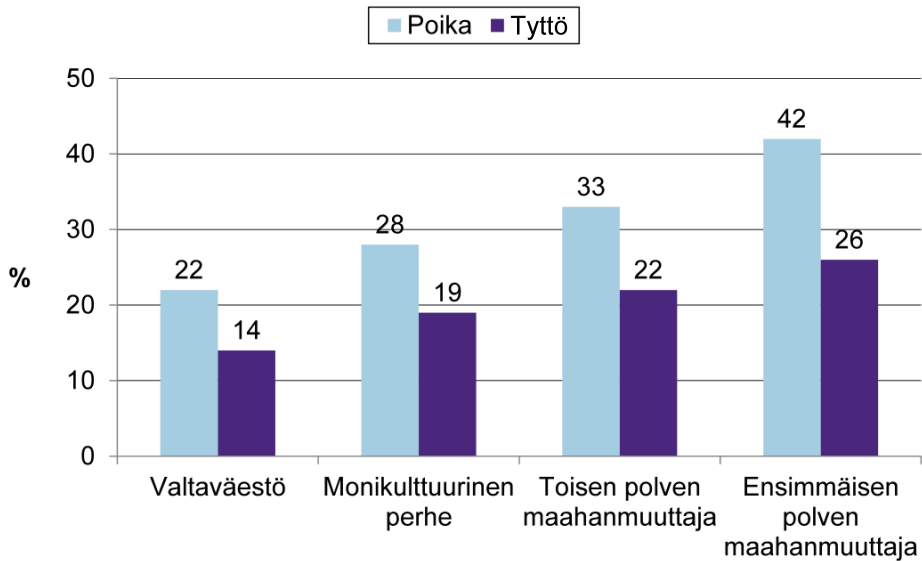

Kuvio 3. Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia.

Maahanmuuttajataustaiset nuoret ja monikulttuuristen perheiden nuoret ilmoittivat valtaväestön nuoria yleisemmin, etteivät heidän vanhempansa aina tiedäneet, missä he viettivät perjantai- ja lauantai-iltojaan. Vanhemmat eivät aina tiedäneet nuorten viikonloppuiltojen viettopaikkaa 42 prosentilla ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorista, 37 prosentilla toisen polven maahanmuuttajanuorista ja monikulttuuristen perheiden nuorista sekä 33 prosentilla valtaväestön nuorista. (Liitetaulukko 1.)

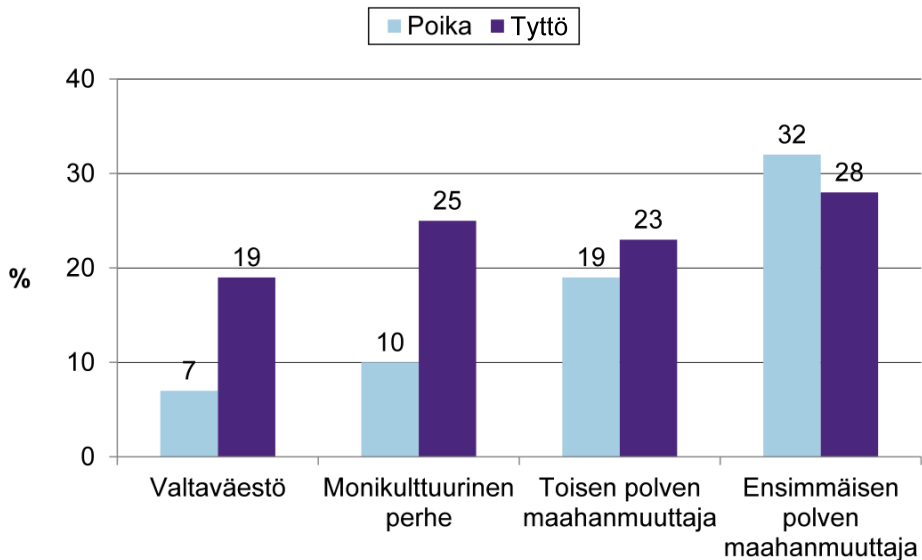
Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojat olivat kokeneet fyysistä uhkaa yleisemmin kuin muut. Fyysisellä uhalla tarkoitetaan, että nuorelta oli varastettu tai yritetty varastaa jotain käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä, häntä oli uhattu vahingoittaa fyysisesti tai hänen kimppuunsa oli käyty. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 42 prosenttia oli kokenut fyysistä uhkaa viimeksi kuluneen vuoden aikana. Muiden ryhmien pojista vastaavat osuudet olivat 22–33 prosenttia. Ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajatytöistä 22–26 prosenttia, monikulttuur-

isten perheiden tytöistä 19 prosenttia ja valtaväestön tytöistä 14 prosenttia oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana. (Kuvio 4; liitetaulukko 1.)

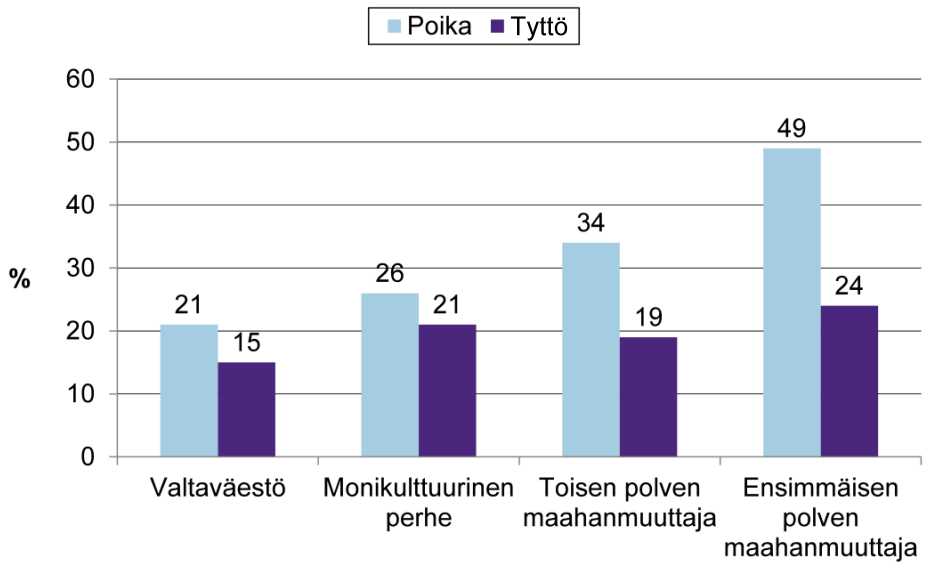
Kuvio 4. Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana.

Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojat olivat kokeneet eniten seksuaalista väkivaltaa ts. vastentahtoista intiimiä koskettelua, seksiin painostamista tai pakottamista tai maksun tarjoamista seksistä. Poikkeuksellista oli se, että ensimmäisen polven maahanmuuttajien keskuudessa kokemukset olivat yleisempiä pojilla kuin tytöillä, kun kaikissa muissa ryhmissä seksuaalisen väkivallan kokemukset olivat yleisempiä tytöillä. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 32 prosenttia ja tytöistä 28 prosenttia oli joutunut seksuaalisen väkivallan kohteeksi. Toisen polven maahanmuuttajapojista 19 prosenttia ja monikulttuuristen ja valtaväestön perheiden pojista 7–10 prosenttia oli kokenut seksuaalista väkivaltaa. Vastaavat osuudet tytöistä olivat 23–25 prosenttia toisen polven ja monikulttuuristen perheiden tytöistä ja 19 prosenttia valtaväestön tytöistä. (Kuvio 5; liitetaulukko 1.)

Kuvio 5. Kokenut seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti.

Maahanmuuttajataustaiset pojat ilmoittivat tehneensä rikkeitä viimeisen vuoden aikana yleisemmin kuin muut nuoret. Yleisimmin rikkeitä olivat tehneet ensimmäisen polven maahanmuuttajapojat (49 %). Toisen polven maahanmuuttajapojista rikkeitä oli tehnyt toistuvasti 34 prosenttia, monikulttuuristen perheiden pojista 26 prosenttia ja valtaväestön pojista 21 prosenttia. Myös tyttöjen keskuudessa rikkeiden tekeminen oli yleisintä ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla. Ensimmäisen polven maahanmuuttajatyöistä 24 prosenttia ilmoitti tehneensä toistuvasti rikkeitä. Toisen polven maahanmuuttajatyöistä ja monikulttuuristen perheiden työistä vastaava osuus oli 19–21 prosenttia. Valtaväestön työistä 15 prosenttia oli tehnyt rikkeitä toistuvasti. (Kuvio 6; liitetaulukko 1.)

Kuvio 6. Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana.

Kouluolot

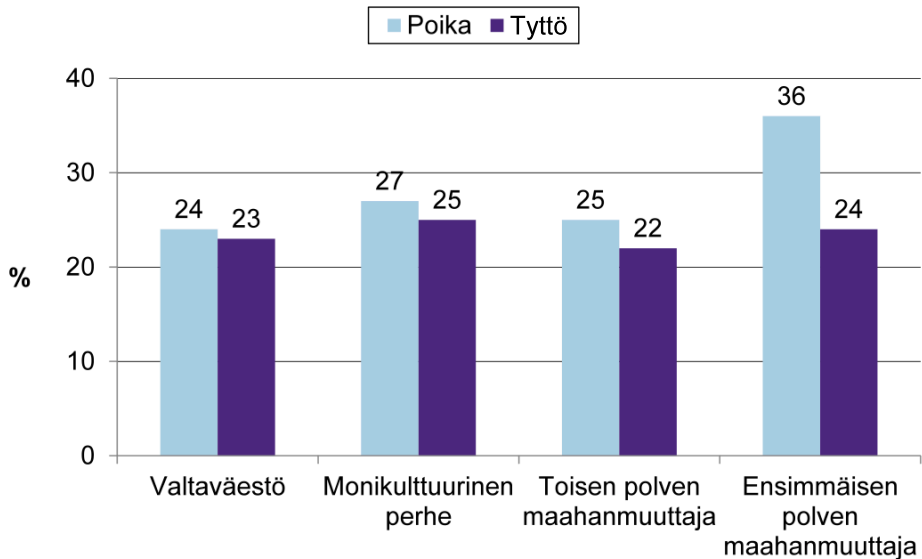
Maahanmuuttajataustaiset nuoret kokivat puutteita koulun fyysisissä työoloissa yleisemmin kuin monikulttuuristen perheiden tai valtaväestön nuoret. Ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajanuorista 60–61 prosenttia koki koulun fyysiset työolot heikoiksi. Monikulttuuristen perheiden nuorista 56 prosenttia ja valtaväestön nuorista 53 prosenttia koki opiskelua haittaavia puutteita koulun fyysisissä työoloissa. (Liitetaulukko 1.)

Maahanmuuttajataustaisille nuorille oli sattunut koulutapaturmia yleisemmin kuin monikulttuuristen perheiden tai valtaväestön nuorille. Yleisimmin koulutapaturmia oli sattunut ensimmäisen polven maahanmuuttajapojille. Heistä 43 prosentille oli sattunut koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana vähintään yksi tapaturma, joka oli vaatinut terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä. Ensimmäisen polven maahanmuuttajatytöistä koulutapaturma oli lukuvuoden aikana sattunut 35 prosentille. Toisen polven pojilla ja tytöillä vastaavat osuudet olivat 38 ja 28 prosenttia ja monikulttuuristen perheiden pojilla ja tytöillä 28 ja 26 prosenttia. Valtaväestön nuorista vähintään yksi koulutapaturma oli lukuvuoden aikana sattunut 22 prosentille. (Liitetaulukko 1.)

Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret kokivat koulun työilmapiirin heikommaksi kuin muut. Ensimmäisen polven pojista 45 prosenttia ja tytöistä 36 prosenttia koki ongelmia työilmapiirissä. Toisen polven nuorilla vastaavat osuudet olivat 33 ja 30 prosenttia. Monikulttuuristen perheiden nuorista työilmapiirin ongelmia koki 29–30 prosenttia ja valtaväestön nuorista 24–26 prosenttia. (Liitetaulukko 1.)

Maahanmuuttajataustaisten ja monikulttuuristen perheiden nuorilla oli yleisemmin vaikeuksia opiskelussa kuin valtaväestön nuorilla. Yleisimmin opiskeluvaikeuksia oli ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 46 prosentilla ja -tytöistä 42 prosentilla oli vaikeuksia opiskelussa. Toisen polven maahanmuuttajanuorista ja monikulttuuristen perheiden nuorista opiskeluvaikeuksia oli 37–40 prosentilla ja valtaväestön nuorista 31–33 prosentilla. Indikaattori muodostuu vaikeuksista opetuksen seuraamisessa, läksyjen tekemisessä, kokeisiin valmistautumisessa, sopivan opiskelutavan löytämisessä, tehtävien tekemisessä omatoimisesti tai kirjoitus- ja lukemistehtävissä. (Liitetaulukko 1.)

Maahanmuuttajataustaiset ja monikulttuuristen perheiden nuoret kokivat tulevaisa kuulluiksi koulussa keskimäärin heikommien kuin valtaväestön nuoret. Tytöillä eri ryhmien välillä ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevää eroa. Tytöistä 22–25 prosenttia koki, ettei tule kuulluksi koulussa. Ensimmäisen polven maahanmuuttajataustaiset pojat kokivat tulevansa kuulluiksi selvästi huonommin kuin muut. Heistä 36 prosenttia koki, ettei tule kuulluksi koulussa. Toisen polven maahanmuuttajapojista vastaava osuus oli 25 prosenttia, monikulttuuristen perheiden pojista 27 prosenttia ja valtaväestön pojista 24 prosenttia. (Kuvio 7; liitetaulukko 1.)

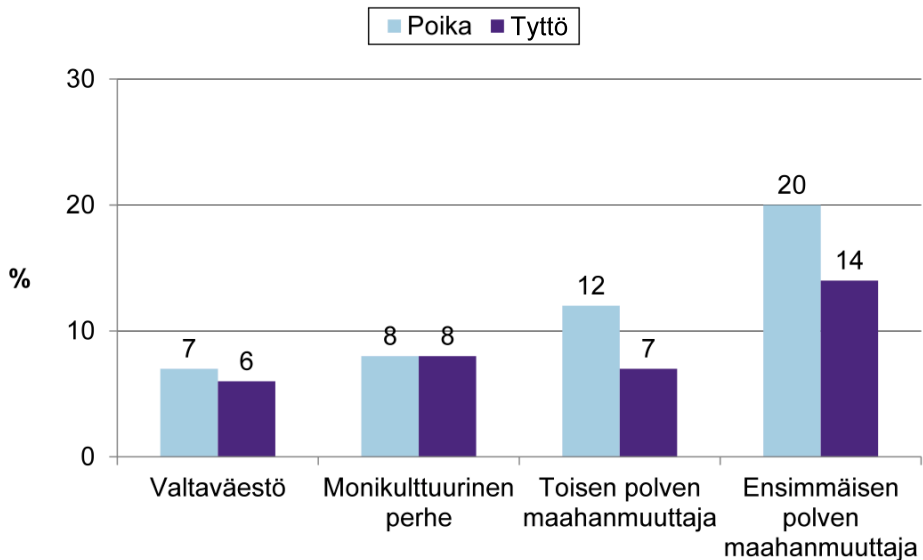

Kuvio 7. Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa.

Huom! Tyttöillä ei tilastollisesti merkitsevää eroa eri ryhmien välillä

Valtaväestön pojat kokivat koulutyöhön liittyvän työmäärän liian suureksi harvemmin kuin muut. Heistä 36 prosenttia piti työmäärää liian suurena. Muiden ryhmien nuorista 40–44 prosenttia piti koulutyöhön liittyvää työmäärää liian suurena. (Liitetaulukko 1.)

Koulukiusatuiksi joutuivat yleisimmin ensimmäisen polven maahanmuuttajapojat, joista joka viides kertoi joutuneensa viikoittain koulukiusatuksi. Ensimmäisen polven maahanmuuttajatyöistä viikoittain kiusatuksi joutui 14 prosenttia. Toisen polven maahanmuuttajanuorista vastaavat osuudet olivat 12 prosenttia pojista ja 7 prosenttia tytöistä. Monikulttuuristen perheiden nuorista toistuvasti kiusatuiksi joutui 8 prosenttia ja valtaväestön nuorista 6–7 prosenttia. (Kuvio 8; liitetaulukko 1.)

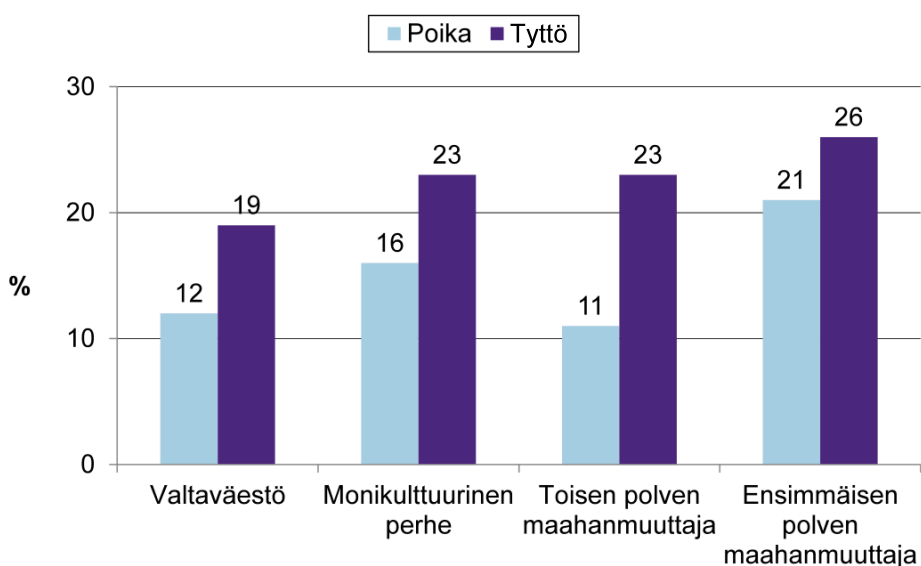
Kuvio 8. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa.

Maahanmuuttajataustaiset oppilaat lintsasivat koulusta yleisemmin kuin muut oppilaat. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 24 prosenttia ja -tytöistä 18 prosenttia ilmoitti lintsanneensa ainakin kaksi päivää viimeisen kuukauden aikana. Vastaavat osuudet muiden ryhmien nuorista olivat 13–15 prosenttia toisen polven maahanmuuttajanuorista, 10–12 prosenttia monikulttuuristen perheiden nuorista ja 7–8 prosenttia valtaväestön nuorista. (Liitetaulukko 1.)

Eri ryhmien oppilaat kokivat vaikutusmahdollisuutensa koulun asioihin lähes yhtäläisiksi (erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä). (Liitetaulukko 1.)

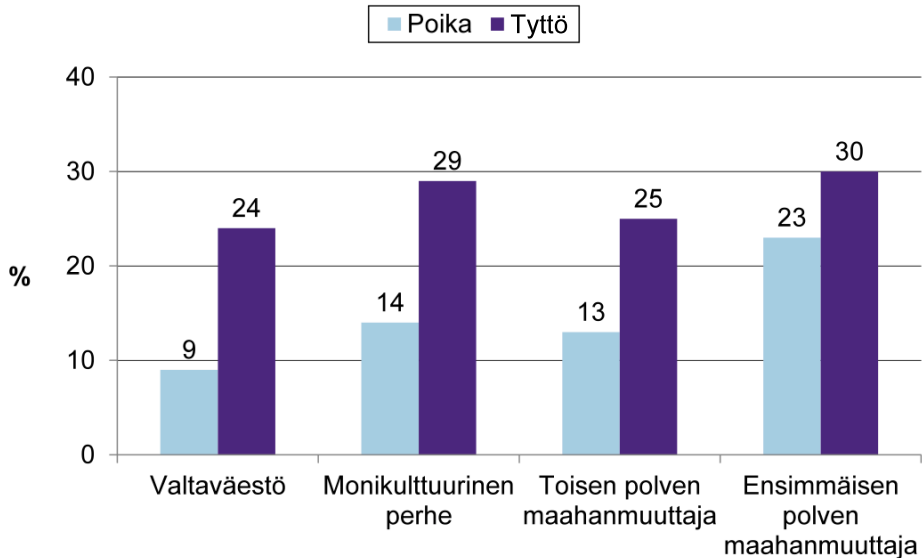
Koettu terveys

Ensimmäisen polven maahanmuuttajatytöt kokivat terveydentilansa heikommaksi kuin muut nuoret. Heistä 26 prosenttia koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Toisen polven maahanmuuttajatytöt ja monikulttuuristen perheiden työtöt kokivat terveytensä yhtä hyväksi. Heistä 23 prosenttia arvioi terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Vastaava osuus valtaväestön tytöistä oli 19 prosenttia. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapoijista 21 prosenttia koki terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi, kun vastaava osuus muista pojista oli 11–16 prosenttia. (Kuvio 9; liitetaulukko 1.)

Kuvio 9. Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.

Maahanmuuttajataustaisten ja monikulttuuristen perheiden nuoret kokivat useita päivittäisiä oireita yleisemmin kuin valtaväestön nuoret. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapoikien oireilu oli selvästi yleisempää, kuin muiden poikien oireilu (23 % vs. 9–14 %). Tyttöjen oireilu erosi vain vähän taustan suhteen. Useita päivittäisiä oireita koki 29–30 prosenttia monikulttuuristen perheiden tytöistä ja ensimmäisen polven maahanmuuttajatytöistä sekä 24–25 prosenttia toisen polven maahanmuuttajatytöistä ja valtaväestön tytöistä. (Kuvio 10; liitetaulukko 1.)

Kuvio 10. Päivittäin vähintään kaksi oiretta.

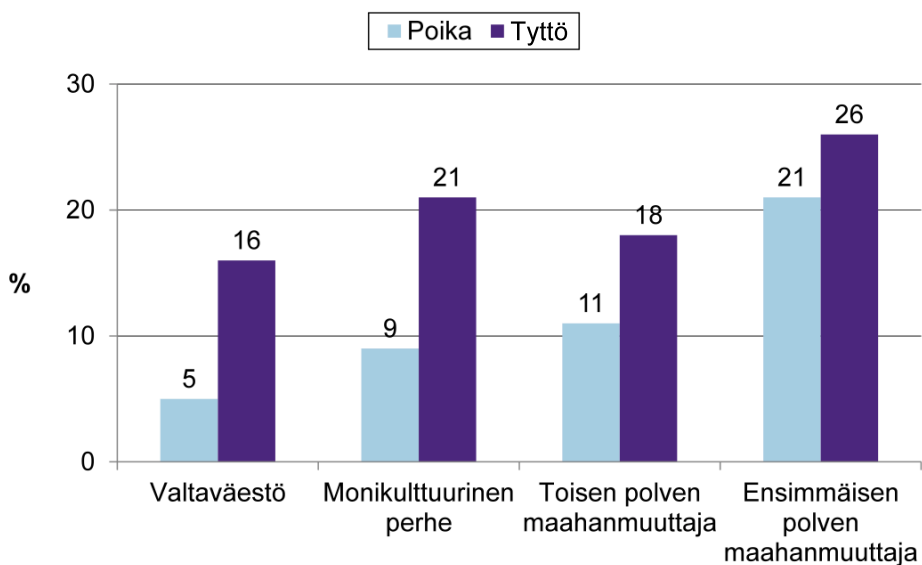
Päivittäinen väsymys oli yleisintä ensimmäisen polven maahanmuuttajatytöillä. Heistä 30 prosenttia koki väsymystä lähes päivittäin. Muiden ryhmien tytöistä päivittäistä väsymystä oli 20–25 prosentilla. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 21 prosenttia koki väsymystä lähes päivittäin, kun muiden ryhmien poikien osalta vastaavat osuudet olivat 9–13 prosenttia. (Liitetaulukko 1.)

Maahanmuuttajataustaiset tytöt kärsivät niska- tai hartiakivuista harvemmin kuin muut tytöt. Ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajatytöistä 33–34 prosenttia ilmoitti, että heillä on viikoittain tai useammin niska-hartiakipuja, kun vastaava osuus valtaväestön ja monikulttuuristen perheiden tytöistä oli 38 prosenttia. Harvinaisimpia niska- tai hartiakivut olivat toisen polven maahanmuuttajapojilla, joista 17 prosenttia ilmoitti kivuista. Valtaväestön ja monikulttuuristen perheiden pojista 21–24 prosenttia ilmoitti niska-hartiakivuista, kun vastaava osuus ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista oli 27 prosenttia. (Liitetaulukko 1.)

Päänsärky oli yleisintä ensimmäisen polven maahanmuuttajatytöillä, joista 45 prosentilla särki päätä vähintään kerran viikossa. Muiden ryhmien tytöistä 37–41 prosentilla oli päänsärkyä viikoittain. Myös poikien joukossa päänsärky oli yleisintä ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 33 prosentilla oli päänsärkyä vähintään kerran viikossa, kun vastaava osuus muista pojista oli 23–25 prosenttia. (Liitetaulukko 1.)

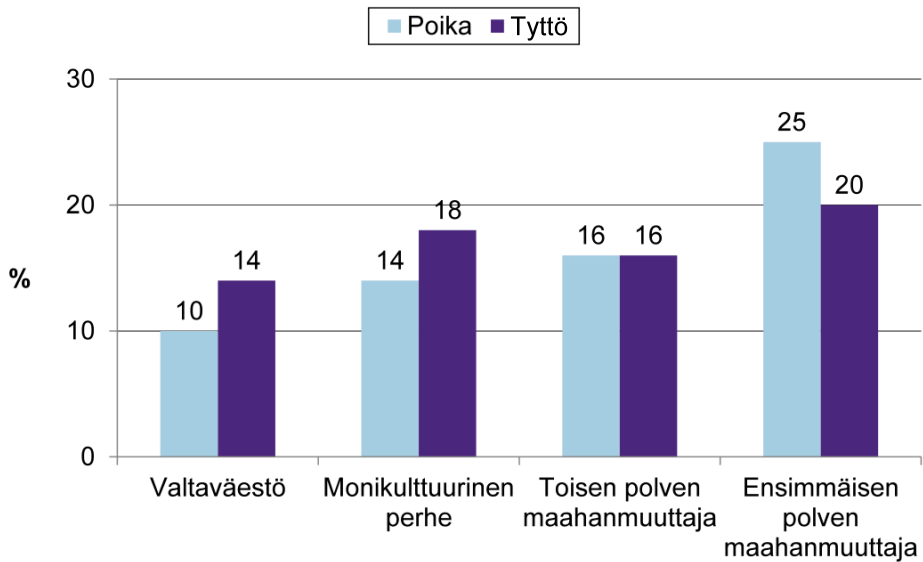
Ahdistuneisuus oli yleisintä ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla. Ensimmäisen polven maahanmuuttajatytöistä 26 prosenttia ja pojista 21 prosenttia koki

kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Toisen polven maahanmuuttajanuorilla vastaavat osuudet olivat 18 ja 11 prosenttia. Monikulttuuristen perheiden tytöistä 21 prosenttia ja pojista 9 prosenttia koki ahdistuneisuutta. Valtaväestön nuorilla vastaavat osuudet olivat 16 ja 5 prosenttia. (Kuvio 11; liitetaulukko 1.)

Kuvio 11. Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus.

Koulu-uupumus oli yleisintä ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapoista joka neljännellä ja tytöistä joka viidennellä oli koulu-uupumusta. Toisen polven maahanmuuttajilla koulu-uupumus oli yhtä yleistä tytöillä ja pojilla (16 %). Muissa ryhmissä koulu-uupumus oli tytöillä yleisempää kuin pojilla (14–18 % vs. 10–14 %). (Kuvio 12; liitetaulukko 1.)

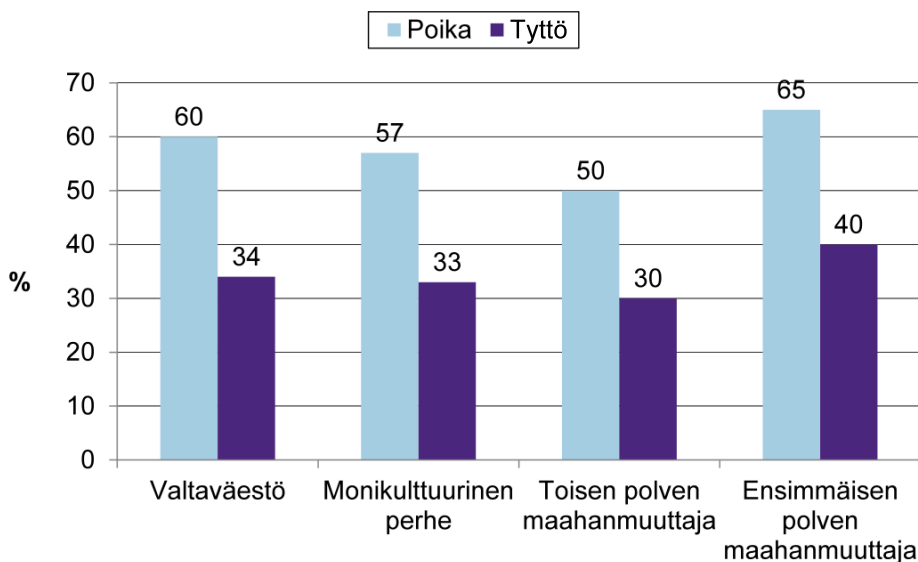

Kuvio 12. Koulu-uupumus.

Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 25 prosentilla oli ylipainoa. Muiden ryhmien pojista ylipainoa oli 20 prosentilla. Tyttöjen joukossa ylipainoisuuden yleisyydessä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa eri ryhmien välillä. Tytöistä 13 prosentilla oli ylipainoa. (Liitetaulukko 1.)

Terveystottumukset

Toisen polven maahanmuuttajanuoret huolehtivat parhaiten hampaiden harjaamisesta. Toisen polven maahanmuuttajatyttöistä 30 prosenttia ja pojista 50 prosenttia harjasi hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä. Vastaava osuus ensimmäisen polven tytöistä oli 40 prosenttia ja pojista 65 prosenttia. Monikulttuuristen perheiden tytöistä 33 prosenttia ja pojista 57 prosenttia laiminlöi suositusta harjata hampaat vähintään kahdesti päivässä. Valtaväestön nuorista vastaavat osuudet olivat 34 prosenttia tytöistä ja 60 prosenttia pojista. (Kuvio 13; liitetaulukko 1.)

Kuvio 13. Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä.

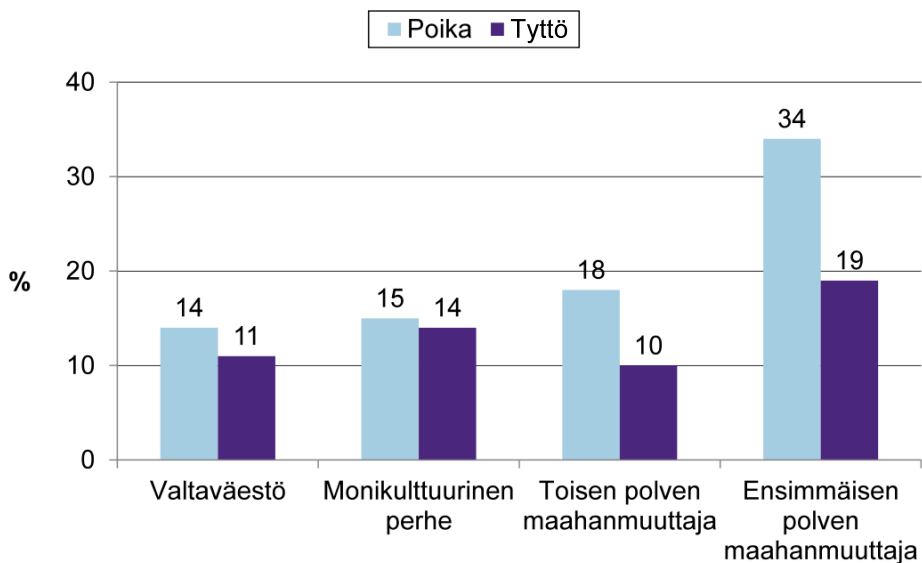
Maahanmuuttajataustaiset tytöt harrastivat muita vähemmän liikuntaa. Ensimmäisen polven maahanmuuttajatyttöistä 53 prosenttia ja toisen polven maahanmuuttajatyttöistä 46 prosenttia harrasti hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa korkeintaan tunnin viikossa. Vastaava osuus ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista oli 38 prosenttia ja toisen polven maahanmuuttajapojista 33 prosenttia. Monikulttuuristen perheiden nuorista 33–36 prosenttia ja valtaväestön nuorista 31–32 prosenttia ilmoitti harrastavansa liikuntaa korkeintaan tunnin viikossa. (Liitetaulukko 1.)

Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret viettivät ruutumedioiden ääressä enemmän aikaa kuin muut nuoret. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 44 prosenttia ja -tytöistä 34 prosenttia vietti arkisin vähintään neljä tuntia ruutumedioi-

den ääressä, kun vastaava osuus toisen polven maahanmuuttajapoijista ja -tytöistä oli 30 prosenttia. Monikulttuuristen perheiden pojista 31 ja tytöistä 24 prosenttia sekä valtaväestön pojista 25 ja tytöistä 21 prosenttia vietti ruutu-aikaa arkisin ainakin neljä tuntia. (Liitetaulukko 1.)

Puolet ensimmäisen polven maahanmuuttajapoijista nukkui arkisin alle kahdeksan tuntia. Ensimmäisen polven maahanmuuttajatyttöistä tämän verran nukkui 43 prosenttia. Toisen polven maahanmuuttajapoijista ja monikulttuuristen perheiden pojista 31 prosenttia nukkui arkisin alle kahdeksan tuntia, kun vastaava osuus tytöistä oli 36–39 prosenttia. Valtaväestön pojista 28 prosenttia ja tytöistä 30 prosenttia nukkui alle 8 tuntia yössä. (Liitetaulukko 1.)

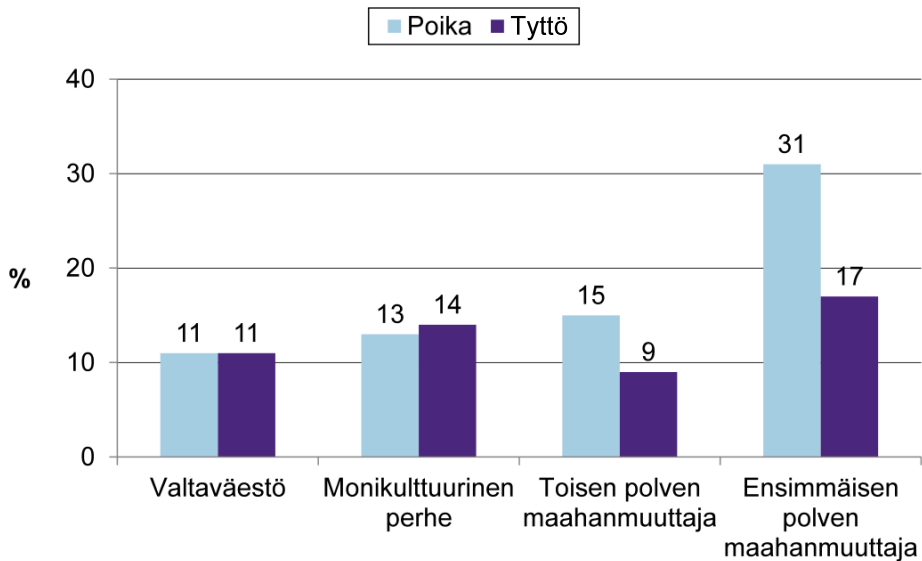
Maahanmuuttajataustaiset pojat tupakoivat yleisemmin kuin muut nuoret. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapoijista 34 prosenttia tupakoi päivittäin. Toisen polven maahanmuuttajapoijista päivittäin tupakoi 18 prosenttia ja monikulttuuristen perheiden sekä valtaväestön pojista 14–15 prosenttia. Myös tyttöjen tupakointi oli yleisintä ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorten keskuudessa. Ensimmäisen polven maahanmuuttajatyttöistä päivittäin tupakoi 19 prosenttia, kun vastaava osuus muista tytöistä oli 10–14 prosenttia. (Kuvio 14; liitetaulukko 1.)

Kuvio 14. Tupakoi päivittäin.

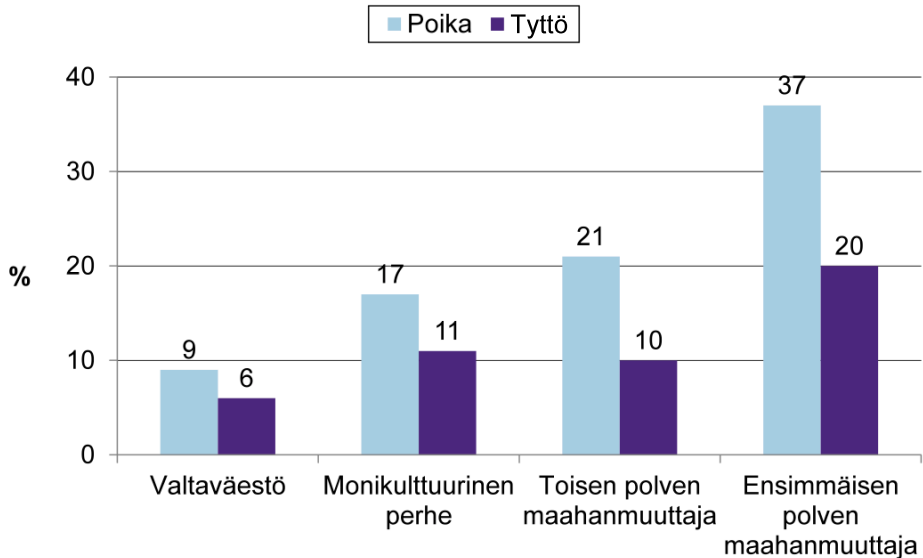
Humalajuominen oli yleisintä ensimmäisen polven maahanmuuttajapoijilla. Heistä 31 prosenttia joi itsensä humalaan vähintään kerran kuukaudessa, kun vastaava

osuus muista pojista oli 11–15 prosenttia. Myös ensimmäisen polven maahanmuuttajatytöt joivat itsensä humalaan yleisemmin kuin muut tytöt. Heistä 17 prosenttia oli humalassa vähintään kerran kuukaudessa, kun vastaava osuus muista tytöistä oli 9–14 prosenttia. Harvinaisinta humalajuominen oli toisen polven maahanmuuttajatytöillä. (Kuvio15; liitetaulukko 1.)

Kuvio 15. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa.

Myös huumeokeilut olivat yleisimpiä ensimmäisen polven maahanmuuttajapojilla. Heistä 37 prosenttia ilmoitti kokeilleensa joskus laittomia huumeita. Vastaava osuus toisen polven maahanmuuttajapojista ja monikulttuuristen perheiden pojista oli 17–21 prosenttia. Valtaväestön pojista 9 prosenttia ilmoitti kokeilleensa joskus huumeita. Myös tyttöjen osalta huumeokeilut olivat yleisimpiä ensimmäisen polven maahanmuuttajatytöillä. Heistä 20 prosenttia ilmoitti kokeilleensa joskus laittomia huumeita. Muista tytöistä 6–11 prosenttia ilmoitti kokeilleensa huumeita. (Kuvio16; liitetaulukko 1.)

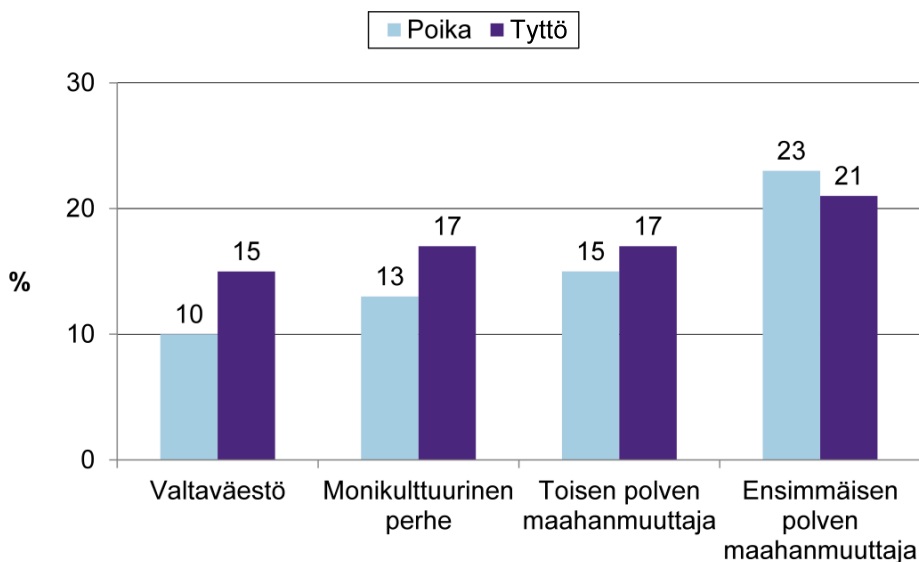
Kuvio 16. Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran.

Maahanmuuttajataustaiset ja monikulttuuristen perheiden nuoret söivät aamupalan harvemmin kuin valtaväestön nuoret. Ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajatyöistä 64 prosenttia ilmoitti, ettei syö aamupalaa joka arkiamu. Vastaava osuus ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajapojista oli 55–58 prosenttia. Monikulttuuristen perheiden pojista 44 prosenttia ja tytöistä 51 prosenttia sekä valtaväestön pojista 39 ja tytöistä 44 prosenttia jätti aamupalan ainakin joskus syömättä. (Liitetaulukko 1.)

Maahanmuuttajataustaiset pojat söivät koululounaan harvemmin kuin muut. Ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajapojista 45–46 prosenttia ilmoitti, ettei syö koululounasta päivittäin. Vastaava osuus ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajatyöistä oli 40–42 prosenttia. Monikulttuuristen perheiden pojista ja tytöistä 37–38 prosenttia ja valtaväestön pojista ja tytöistä 31–35 prosenttia ei syönyt kouluateriaa kaikkina koulupäivinä. (Liitetaulukko 1.)

Kokemus oppilashuollon tuesta

Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret arvioivat kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn vaikeammaksi kuin muut nuoret. Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajapoista 23 prosenttia ja tytöistä 21 prosenttia arvioi kouluterveydenhoitajalle pääsyn vaikeaksi. Toisen polven maahanmuuttajatyttöistä sekä monikulttuuristen perheiden tytöistä 17 prosenttia ja pojista 13–15 prosenttia oli sitä mieltä, että vastaanotolle pääsy oli vaikeaa. Vastaava osuus valtaväestön tytöistä oli 15 prosenttia ja pojista 10 prosenttia. (Kuvio 17; liitetaulukko 1.)

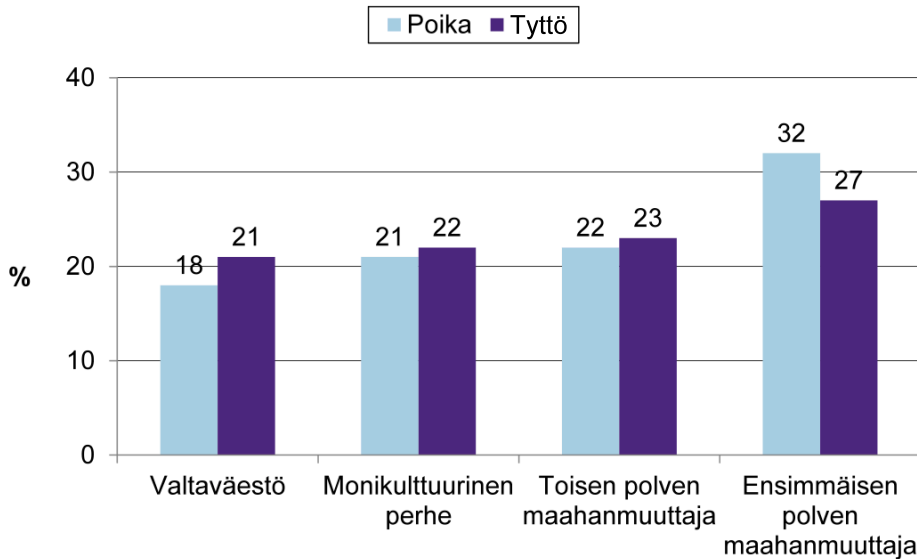

Kuvio 17. Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle.

Koululääkärin vastaanotolle pääseminen arvioitiin vaikeimmaksi monikulttuuristen perheiden tyttöjen ja valtaväestön tyttöjen keskuudessa. Heistä 46 prosenttia piti vastaanotolle pääsemistä vaikeana, kun vastaava osuus ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajatyttöistä oli 41 prosenttia. Pojista koululääkärille pääsemistä piti vaikeana 29 prosenttia valtaväestön pojista, 32 prosenttia monikulttuuristen perheiden pojista sekä 30 prosenttia toisen polven ja 36 prosenttia ensimmäisen polven maahanmuuttajapoista. (Liitetaulukko 1.)

Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret arvioivat koulukuraattorin vastaanotolle pääsemisen vaikeimmaksi. Heistä 27–32 prosenttia piti koulukuraattorille pääsyä vaikeana, kun vastaava osuus toisen polven maahanmuuttajanuorista ja mo-

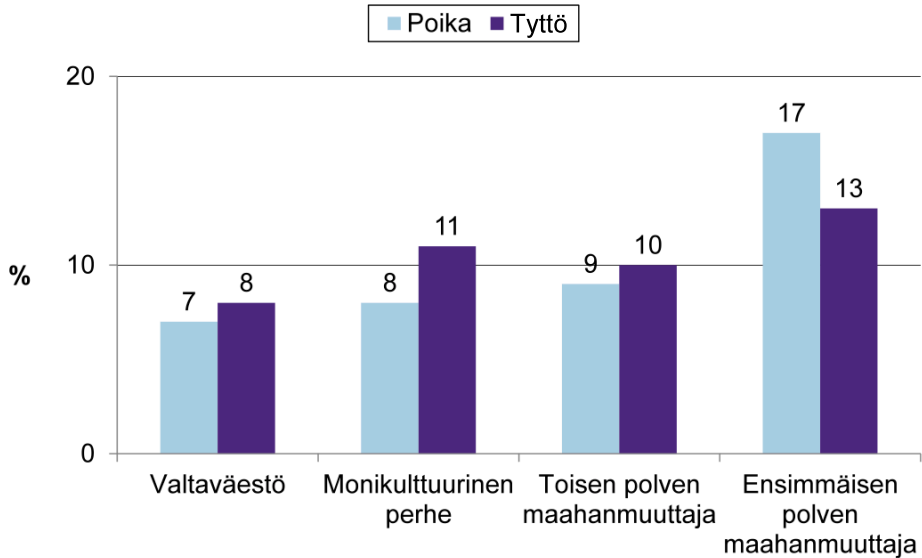
nikulttuuristen perheiden nuorista oli 21–23 prosenttia. Vastaava osuus valtaväestön nuorista oli 18–21 prosenttia. (Kuvio 18; Liitetaulukko 1.)

Kuvio 18. Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle.

Toisen polven maahanmuuttajanuoret arvioivat koulupsykologin vastaanotolle pääsemisen helpommaksi kuin muut. Heistä 32 prosenttia piti koulupsykologin vastaanotolle pääsemistä vaikeana. Muiden ryhmisen nuorista 37–43 prosenttia arvioi koulupsykologille pääsemisen vaikeaksi. (Liitetaulukko 1.)

Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret kokivat saavansa apua koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvissä vaikeuksissa harvemmin kuin muut nuoret. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 17 prosenttia ja -tytöistä 13 prosenttia sai harvoin tai ei saanut juuri koskaan apua koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvissä vaikeuksissa. Vastaavat osuudet toisen polven maahanmuuttajista ja monikulttuuristen perheiden nuorista olivat 8–11 prosenttia ja valtaväestön nuorista 7–8 prosenttia. (Kuvio 19; liitetaulukko 1.)

Kuvio 19. Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta.

Ammattiavun hakeminen masentuneisuuteen tai ahdistuneisuuteen oli yleisintä ensimmäisen polven maahanmuuttajatyttöjen ja monikulttuuristen perheiden tyttöjen keskuudessa. Heistä 31–32 prosenttia ilmoitti hakeneensa apua masentuneisuuteen, kun vastaava osuus toisen polven maahanmuuttajatyttöistä ja valtaväestön tytöistä oli 24 prosenttia. Pojilla vastaavat osuudet olivat 25 prosenttia ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista, 15–16 prosenttia toisen polven maahanmuuttajapojista ja monikulttuuristen perheiden pojista sekä 9 prosenttia valtaväestön pojista. (Liitetaulukko 1.)

Pohdinta

Maahanmuuton nopean yleistymisen vuoksi jo runsaan vuosikymmenen kuluttua joka kymmenennellä suomalaisella on ulkomaalainen tausta. Muista maista on saatavilla tietoa siitä, että merkittävällä osalla maahanmuuttajista on terveyden, hyvinvoinnin ja kotoutumisen ongelmia, mutta Suomesta tutkimustietoa on verrattain vähän saatavilla (Koskinen ym. 2012). Tieto etenkin maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten terveydestä ja hyvinvoinnista on toistaiseksi vähäistä. Maahanmuuttajanuorten terveyttä on kuitenkin alettu tutkia tarkemmin viime vuosina (esim. Malin ym. 2014, Wikström ym. 2014).

Myös valtaväestössä terveys- ja hyvinvointierot ovat suuria. Voidaankin pohtia, onko maahanmuuttajataustaisten ryhmien tarkastelu järkevää, vai pitäisikö päästä käsiksi todellisiin taustasyihin. Tukea tarvitsevat yksilöt, eivät kategoriset ryhmät. Toisaalta maahanmuuttajataustaisten ryhmien tarkasteleminen omana ryhmänään on perusteltua, sillä maahanmuuttotaustaan liittyvien tekijöiden voidaan olettaa olevan yhteydessä terveyden ja hyvinvoinnin eri osa-alueisiin sekä terveyspalvelujen käyttöön. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa Suomessa asutun ajan pituus, se onko nuori syntynyt Suomessa vai ulkomailla, ovatko nuoren molemmat vanhemmat tai vain toinen vanhemmista syntynyt ulkomailla, maahanmuuttoikä sekä mahdollinen pakolaistausta. Nämä tekijät luovat terveyseroja erilaisten maahanmuuttajaryhmien välille. Myös kulttuurisidonnaiset terveys- ja sairauskäsitykset sekä oireiden ilmaistavat vaikuttavat maahanmuuttajataustaisen nuoren kokemukseen omasta terveydestään, hänen terveystottumuksiinsa ja toisaalta terveydenhoitojärjestelmän kykyyn tunnistaa hänen tarpeensa (Sainola-Rodriguez & Koehn 2006). Lisäksi nuoren hyvinvointiin vaikuttaa myös perheen sosioekonominen asema sekä vanhempien hyvinvointi, mikä luo terveyseroja myös maahanmuuttajaryhmien sisälle.

Ulkomaan kansalaisista hieman yli puolet asuu Uudellamaalla (Suomen virallinen tilasto SVT 2014). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa havaittiin eroja pääkaupunkiseudulla ja muualla Suomessa asuvien ulkomailta Suomeen muuttaneiden aikuisten hyvinvoinnissa. Koskinen ym. (2012) arvelevat tämän liittyvän siihen, että pääkaupunkiseudulla muita kieliä kuin suomea puhuvia on enemmän ja heihin ollaan jo tottuneempia kuin muualla Suomessa. Toisaalta pääkaupunkiseudulla asuvat somalialaistaustaiset olivat kokeneet muualla asuvia yleisemmin väkivaltaa.

Maahanmuuttaja-termiin liitetään usein kielteisiä stereotypioita ja haluammekin korostaa, että maahanmuuttajat ovat heterogeeninen ryhmä. Maahanmuuttajuuden moninaisuuden vuoksi maahanmuuttajataustaisen nuoren määrittely ja maahanmuuttajataustaisten nuorten erottaminen aineistosta osoittautui hankalaksi. Varsinaisten

maahanmuuttajien lisäksi Suomessa syntyneiden, ns. toiseen sukupolveen ja monikulttuurisiin perheisiin kuuluvien nuorten määrä lisääntyy nopeasti. Etenkin heidän kohdallaan voidaan aiheellisesti pohtia, milloin ihminen lakkaa olemasta maahanmuuttajataustainen.

Tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon, että Kouluterveyskyselyyn ovat kyenneet luotettavasti vastaamaan vain suomea tai ruotsia riittävän hyvin osaavat nuoret. Vastajat ovat saattaneet osin valikoitua kielen osaamisen perusteella ja tulokset kuvaavat tältä osin vain suomea tai ruotsia riittävän hyvin osaavien nuorten terveyttä ja hyvinvointia. Toisaalta kyselyyn vastasi yhteensä 544 maahanmuuttajataustaista nuorta, jotka raportoivat asuneensa Suomessa alle vuoden. Heistä 24 tuli monikulttuurisista perheistä, 27 oli toisen polven maahanmuuttajia ja 493 ensimmäisen polven maahanmuuttajia. Ne toisen polven maahanmuuttajat, jotka ilmoittivat asuneensa Suomessa alle vuoden, ovat ilmeisesti syntyneet Suomessa, asuneet välillä jossain muualla ja muuttaneet vastikään takaisin Suomeen.

Alle vuoden Suomessa asuneet ensimmäisen polven maahanmuuttajat erottuivat vastauksiltaan Suomessa kauemmin asuneista ensimmäisen polven maahanmuuttajista. Tämä voi johtua aidosti Suomessa asutun ajan vaikutuksesta, mutta emme voi myöskään sulkea pois vaihtoehtoa, että osa nuorista on vastannut ymmärtämättä täysin kysymyksiä tai vastausvaihtoehtoja tai leikillään. Osa nuorista on saattanut pelätä tunnistettavuutta ja vastata tämän takia joihinkin kysymyksiin myös tarkoituksella väärin. Tältä osin vastaukset saattavat olla vääristyneitä. Mahdollisten vääristyneiden vastausten osuus on kuitenkin kohtuullisen pieni.

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuoret erottuivat vastauksiltaan selvästi muista ryhmistä. He olivat vastatessaan keskimäärin muutaman kuukauden vanhempia kuin muiden ryhmien nuoret, mikä saattaa vaikuttaa esimerkiksi päihteitä koskevien kysymyksiin vastauksiin.

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuoret olivat muita yleisemmin vailla yhtään läheistä ystävää. He joutuivat muita nuoria yleisemmin myös kiusatuiksi ja fyysisesti uhatuiksi. Myös Malin ym. (2014) sekä Wikström ym. (2014) ovat havainneet maahanmuuttajataustaisten nuorten joutuvan muita yleisemmin kiusatuiksi. Ystävien puute, kiusatuksi tuleminen ja väkivallan kokemukset voivat vaikuttaa kielteisesti nuoren terveyteen ja muiden vaikeuksien ilmenemiseen. Kouluyhteisöllä on keskeinen rooli kiusaamisen ehkäisemisessä sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisessa.

Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa olivat yleisimpiä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuorilla. Tätä voinee osittain selittää perheen sisäinen eritahainen kotoutuminen, akkulturaatio, jolla Johanssonin ja Sundquistin (2002) mukaan tarkoitetaan sopeutumisprosessia ja muutoksia, joita tapahtuu sekä yksilö- että ryhmätasolla kahden kulttuurin kohdatessa. Martikaisen ym. (2006) mukaan maahanmuuttajanuoret kykenevät muokkaamaan kulttuurisesti määräytyneitä käsityksiään ja tapojaan uuden yhteiskunnan mukaisiksi usein nopeammin kuin aikuisväestö.

Sukupolvien eritahtinen akkulturaatio saattaa aiheuttaa perheissä vanhempien ja nuorten roolien kääntymisen siten, että käytännössä nuoret ohjaavat vanhempiaan uudessa yhteiskunnassa. Perheen sisäiset valtasuhteet ja roolit saattavatkin olla koviin muutospaineiden alla.

Kuten muillekin nuorille, myös maahanmuuttajataustaisille nuorille perhe on heidän tärkein kehitysympäristönsä. Perhe voi toimia maahanmuuttajan tärkeimpänä kotoutumisen resurssina, muutoksen puskurina, emotionaalisenä tukena ja identiteetin peilinä silloin, kun se pysyy riittävän eheänä ja toimivana maahanmuuttoon liittyvistä stressaavista muutoksista huolimatta (Alitolppa-Niitamo 2005). Lommin (2009) mukaan etenkin ensimmäisen maahanmuuttajasukupolven yksinhuoltaja- ja uusperheiden nuoret ovat erityisen alttiita mielenterveyden ongelmille ja toisaalta hyvinvoiva, ehjä perhe suojaa nuoren mielenterveyttä. Vantaalla lukuvuoden 2007–2008 aikana toteutetussa otantatutkimuksessa psyykinen oireilu oli tyypillisintä ensimmäisen sukupolven yksinhuoltaja- ja uusperheiden nuorilla. Maahanmuuttajataustaisten ydinperheiden nuorilla psyykkistä oireilua ei diagnosoitu.

Päihteiden käyttö niin tupakan, alkoholin kuin huumeidenkin osalta oli tutkimuksemme yleisintä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuorilla. Myös Malin ym. (2014) totesivat erityisesti vironkielisten nuorten päihteiden käytön olevan muita nuoria yleisempää. Wikström ym. (2014) puolestaan raportoivat somali- ja kurdi-taustaisten nuorten käyttävän erityisen vähän päihteitä. He kuitenkin korostavat, että tulokset eivät ole rajattujen kieliryhmien ja tutkimusalueiden takia yleistettävissä koko Suomeen tai muihin maahanmuuttajataustaisten ryhmiin. Maahanmuuttajataustaisten nuorten alkoholinkäyttötavat heijastavat (vanhempien) lähtömaitten tottumuksia (Haikkola 2013).

Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret kokivat oppilashuollon palvelujen saamisen vaikeammaksi kuin muut (poikkeuksena koululääkärin vastaanotolle pääseminen). Ammattiavun hakeminen masentuneisuuteen oli yleisintä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajien keskuudessa. Alitolppa-Niitamo ym. (2005) ovat jaotelleet kolme estettä maahanmuuttajien tarpeenmukaisille palveluille: 1. Maahanmuuttaja ei aina tiedä olemassa olevista palveluista, eikä tunne palvelujärjestelmää. 2. Maahanmuuttajat eivät välttämättä halua ottaa vastaan tarvitsemaansa palvelua. Ongelma, johon tarvittaisiin tukea ja apua, saatetaan kokea hyvin häpeälliseksi. Monet maahanmuuttajat saattavat kokea myös pelkoa tai epäluottamusta viranomaisia kohtaan. Tarvittavan palvelun puuttuminen tai alhainen taso lähtömaassa saattaa osaltaan lisätä epäluuloa palvelua kohtaan. 3. Maahanmuuttaja ei saa palvelujärjestelmästä tarpeenmukaista tukea tai palvelua. Asiakas tietää palveluista ja on motivoitunut niitä hakemaan, mutta palvelujärjestelmässä ei riittävästi tunnisteta asiakkaan tarpeita tai tarpeet tulkitaan tai selitetään väärin.

Kouluissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että maahanmuuttajataustaiset nuoret ja heidän perheensä olisivat tietoisia koulun ja oppilashuollon palveluista ja tukimahdollisuuksista. Samalla tulisi korostaa sitä, että myös valtaväestö käyttää kysei-

siä palveluita, eikä niiden käyttäminen ole häpeällistä. Myös koulun henkilöstöä tulee tukea maahanmuuttajataustaisten nuorten kohtaamisessa muun muassa resursoimalla kohtaamisiin riittävästi aikaa luottamuksen ja molemminpuolisen ymmärryksen luomiseksi (Hermanson & Lommi 2009).

Kouluterveydenhuoltoa koskevan asetuksen (VNA 338/2011) mukaan laajaan terveystarkastukseen kutsutaan koko perhe. Laajat terveystarkastukset luovat mahdollisuuden tukea koko perhettä ja edistää koko perheen elintapoja. Wikströmin ym. (2014) mukaan perheille ei kuitenkaan välttämättä aina ole selvää, että näihin tarkastuksiin kutsutaan kaikki perheet, eikä koko perheen kutsuminen koske vain maahanmuuttajia. Erityisesti laajoissa terveystarkastuksissa tulisi olla mahdollisuus myös tulkin käyttöön.

Tässä tutkimuksessa eri ryhmien oppilaat kokivat vaikutusmahdollisuutensa koulun asioihin lähes yhtäläisiksi. Tämän perusteella koulun voidaan katsoa onnistuneen yhdenvertaisten vaikutusmahdollisuuksien luomisessa. Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret kokivat koulun työilmapiirin kuitenkin muita huonommaksi ja heillä oli muita yleisemmin vaikeuksia opiskelussa. Myös Malin ym. (2014) totesivat maahanmuuttajataustaisilla oppilailla olevan koulunkäynnin vaikeuksia yleisemmin kuin valtaväestöllä. Maahanmuuttajataustaisten nuorten terveys ja hyvinvointi -tutkimukseen vastanneista nuorista kuitenkin vain harva raportoi, että koulunkäynnissä oli ollut melko paljon tai erittäin paljon vaikeuksia (Wikström ym. 2014). Kyseinen tutkimus koski kuitenkin vain pääkaupunkiseudun somali- ja kurdi-taustaisia nuoria, eikä siksi ole yleistettävissä koko Suomeen tai muihin maahanmuuttajataustaisten ryhmiin.

Sen lisäksi, että ensimmäisen polven nuorilla oli muita yleisemmin vaikeuksia opiskelussa he myös kokivat saavansa apua koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvissä vaikeuksissa harvemmin kuin muut nuoret. Osa maahanmuuttajavanhemmista oppii kielen vasta lastensa jälkeen, mikä hankaloittaa läksyjen teossa auttamista, vanhempainiltoihin osallistumista ja yhteydenpitoa kouluun (Malin ym. 2002). Tämän takia koulun tulee kantaa erityisvastuuta maahanmuuttajataustaisten lasten koulunkäynnin ja opiskelun vaikeuksista sekä yhteydenpidosta koulun ja kodin välillä. Koulu kohtaa kaikki maahanmuuttajataustaiset nuoret ja kouluyhteisöllä on erityinen mahdollisuus luoda yhdenvertainen ilmapiiri ja onnistumisen kokemuksia jokaiselle nuorelle nuoren taustasta riippumatta.

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuoret erottuivat tässä tutkimuksessa selvästi muista nuorista. Tarvitaan kuitenkin lisää syventävää tutkimusta, jolla voidaan selvittää Suomessa asutun ajan vaikutusta ja syitä erojen taustalla.

Lähteet

- Alitolppa-Niitamo, Anne: Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne & Söderling, Ismo & Fågel, Stina (toim.): Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 2005.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Moallin, Mohamed & Novitsky Anita: Välittävä perheytyö – kokemuksia ja ajatuksia Väestöliiton Kotipuu-projektista. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne & Söderling, Ismo & Fågel, Stina (toim.): Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 2005.
- Haikkola, Lotta: Nuorten alkoholinkäytön etniset erot. Laadullinen tutkimuskatsaus maahanmuuttajataustaisten nuorten alkoholinkäyttötapoihin. Yhteiskuntapolitiikka 2013; 78(5):554–561.
- Hermanson Elina & Lommi Anni: Maahanmuuttajataustaiset nuoret haaste kouluterveysneuvolalle. Suomen Lääkärilehti 2009; 64(11):1009–1015.
- Johansson, Leena Maria & Sundquist Jan: Psykisk hälsa. Teoksessa Födelselandets betyelse. En rapport om hälsan hos olika invandrargrupper i Sverige. Statens folkhälsoinstitut 2002; 29:67–90.
- Koskinen, Seppo & Castaneda, Anu E & Rask, Shadia & Koponen, Päivikki & Mölsä, Mulki: Johdanto. Teoksessa Castaneda, Anu E & Rask, Shadia & Koponen, Päivikki & Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.) Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Raportti 61/2012. Tampere: Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2012.
- Koskinen, Seppo & Castaneda, Anu E & Koponen, Päivikki & Rask, Shadia: Koulutustaso ja asuinalue artikkelissa Maahanmuuttotilaston ja koulutuksen yhteydet terveyden ja hyvinvoinnin tekijöihin. Teoksessa Castaneda, Anu E & Rask, Shadia & Koponen, Päivikki & Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.) Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Raportti 61/2012. Tampere: Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2012.
- Lommi, Anni: Uussuomalaisia kouluterveysneuvolassa. Maahanmuuttajataustaisten nuorten psyykinen hyvinvointi kouluterveysneuvolassa. Pro Gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto, 2009.
- Luopa, Pauliina & Kivimäki, Hanne & Matikka, Anni & Vilkki, Suvi & Jokela, Jukka & Laukkarinen, Essi & Paananen, Reija: Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013. Kouluterveyskyselyn tulokset. Raportti 25/2014. Tampere: Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2014.
- Malin, Maili & Kinnunen, Jaana M & Rimpelä, Arja: Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden elinolot, hyvinvointi ja koulumenestys. Teoksessa Vainikainen, Mari-Pauliina & Rimpelä, Arja (toim.): (tulossa 2014) Nuorten kehitysympäristö muutoksessa – Peruskoulujen oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi eriytyväällä Helsingin seudulla. Helsingin yliopiston opettajakoulutuslaitoksen julkaisuja. Helsingin yliopiston opettajakoulutuslaitoksen julkaisuja, painossa 2014.
- Malin, Maili & Sarlio-Lähteenkorva, Sirpa & Joronen, Tuula: Maahanmuuttajien terveyttä ja hyvinvointia käsitteleviä tutkimuksia käynnistymässä myös Suomessa. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2002; 39:153–156.
- Martikainen, Tuomas & Sintonen, Teppo & Pitkänen, Pirkko: Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. Teoksessa Martikainen, Tuomas (toim.): Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2006, 9-41.
- Sainola-Rodriguez Kirsti & Koehn Peter H: Turvapaikanhakijoiden ja pysyvästi Suomessa asuvien maahanmuuttajien mielenterveyteen liittyvien tarpeiden tunnistaminen. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 2006;43(1):47–59.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus Viitattu: 30.7.2014. <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne. Vuosikatsaus 2011. Helsinki: Tilastokeskus Viitattu 29.4.2014. http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2011/01/vaerak_2011_01_2012-11-30_tie_001_fi.html?ad=notify.
- VNA 338/2011: Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveysneuvolasta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/201110338>
- Wikström, Katja & Haikkola, Lotta & Laatikainen, Tiina (toim.): Maahanmuuttajataustaisten nuorten terveys ja hyvinvointi. Tutkimus pääkaupunkiseudun somali- ja kurditaustaisista nuorista. Työpaperi 17/2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2014.

Liitteet

LIITE 1. Indikaattoreiden muodostaminen

Elinolot

Ainakin yksi vanhemmista tupakoi

Kuvaus: Ainakin yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.

Indikaattorin muodostaminen:

Ovatko vanhempasi tupakoineet Sinun elinaikanasi?

- Äiti (Pisteytys: Ei ole koskaan tupakoinut, On tupakoinut, mutta lopettanut = 0; Tupakoi nykyisin = 1; En osaa sanoa = 0)

- Isä (Pisteytys: Ei ole koskaan tupakoinut, On tupakoinut, mutta lopettanut = 0; Tupakoi nykyisin = 1; En osaa sanoa = 0)

Mukaan otettiin 1-2 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelusta vuodesta 2008. Vuonna 2004 äidin ja isän tupakointia koskevat kysymykset yhdistettiin saman kysymyksen alakohdiksi. Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana

Kuvaus: Vähintään yksi vanhemmista on ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Ovatko vanhempasi olleet viimeksi kuluneen vuoden aikana työttöminä tai pakkolomalla? (Pisteytys: Ei kumpikaan = 0; Toinen vanhemmistani, Molemmat vanhempani = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelusta vuodesta 2008.

Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettoaikaa

Kuvaus: Vanhemmat eivät aina tiedä, missä nuori viettää perjantai- ja lauantai-iltansa.

Indikaattorin muodostaminen:

Tietävätkö vanhempasi, missä vietät perjantai- ja lauantai-iltasi? (Pisteytys: Tietävät aina = 0; Tietävät joskus, Useimmiten eivät tiedä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelusta vuodesta 2008.

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa

Kuvaus: Nuori ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan.

Indikaattorin muodostaminen:

Pysytkö keskustelemaan vanhempiesi kanssa omista asioistasi? (Pisteytys: En juuri koskaan = 1; Silloin tällöin, Melko usein, Usein = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelusta vuodesta 2008.

Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla

Kuvaus: Perhe ei syö sellaista yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla, jolloin yleensä kaikki ovat ruokapöydässä.

Indikaattorin muodostaminen:

Mikä seuraavista vaihtoehdoista parhaiten kuvaa perheesi ateriointia iltapäivällä tai illalla? (Pisteytys: Ei varsinaista ateriaa, vaan jokainen ottaa itselleen syötävää, Valmistetaan ateria, mutta koko perhe ei syö yhtä aikaa = 1; Syömme yhteisen aterian, jolloin yleensä kaikki ovat ruokapöydässä = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelusta vuodesta 2008.

Ei yhtään läheistä ystävää

Kuvaus: Nuorella ei ole yhtään todella läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulla tällä hetkellä todella läheistä ystävää, jonka kanssa voit keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioistasi? (Pisteitys: Ei ole läheisiä ystäviä = 1; On yksi läheinen ystävä, On kaksi läheistä ystävää, On useampia läheisiä ystäviä = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia

Kuvaus: Nuorelle on aiheutunut haittoja tai ongelmia läheisen ihmisen liiasta alkoholin käytöstä.

Indikaattorin muodostaminen:

Käyttääkö joku sinulle läheinen ihminen mielestäsi liikaa alkoholia? (Pisteitys: Ei = 0; Kyllä = 1)

- Onko siitä aiheutunut haittoja tai ongelmia elämässäsi? (Pisteitys: Ei = 0; Kyllä = 1)

Mukaan otettiin 2 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: nuorelta on varastettu tai yritetty varastaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä, häntä on uhattu vahingoittaa tai hänen kimppuunsa on käyty fyysisesti vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita?

- Varastettu tai yritetty varastaa jotain käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä (Pisteitys: Kyllä = 1; Ei = 0)

- Uhattu vahingoittaa fyysisesti (Pisteitys: Kyllä = 1; Ei = 0)

- Käyty fyysisesti kimppuusi kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta (Pisteitys: Kyllä = 1; Ei = 0)

Mukaan otettiin 1-3 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2002 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Kokenut seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: vastentahtoinen intiimi koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen, maksun tarjoaminen seksistä.

Indikaattorin muodostaminen

Oletko kokenut jotakin seuraavista?

- Kehon intiimien alueiden koskettelua vasten tahtoasi (Pisteitys: Kyllä toistuvasti, Kyllä joskus = 1; En = 0)

- Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista (Pisteitys: Kyllä toistuvasti, Kyllä joskus = 1; En = 0)

- Rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista sinulle vastineeksi seksistä (Pisteitys: Kyllä toistuvasti, Kyllä joskus = 1; En = 0)

Mukaan otettiin 1-3 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2013.

Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu viidestä tekijästä: töherryksen tekeminen julkisiin paikkoihin, koulun/oppilaitoksen tai muiden omaisuuden vahingoittaminen, varastaminen, jonkun pahoinpitely.

Indikaattorin muodostaminen:

Oletko viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehnyt seuraavia asioita?

- Kirjoittanut tai maalannut kirjoituksia tai graffiteja seiniin, busseihin, pysäkkikatoksiin, ikkunoihin tai muihin vastaaviin paikkoihin (Pisteytys: En ole = 0; Kerran = 1; 2-4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)
- Tahallasi vahingoittanut tai tuhonnut koulun omaisuutta tai koulurakennusta / oppilaitoksen omaisuutta tai tiloja (Pisteytys: En ole = 0; Kerran = 1; 2-4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)
- Tahallasi vahingoittanut tai tuhonnut muuta kuin koululle/oppilaitokselle kuuluvaa omaisuutta (Pisteytys: En ole = 0; Kerran = 1; 2-4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)
- Varastanut jotakin kaupasta tai kioskista (Pisteytys: En ole = 0; Kerran = 1; 2-4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)
- Hakannut jonkun (Pisteytys: En ole = 0; Kerran = 1; 2-4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)

Mukaan otettiin 2-15 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2002 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Kouluolot

Koulun fyysisissä työoloissa puutteita / Oppilaitoksen fyysisissä työoloissa puutteita

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu seuraavista työskentelyä haittaavista tekijöistä: opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epämukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitulat, tapaturmavaara.

Indikaattorin muodostaminen:

Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi koulussa/oppilaitoksessa?

- Opiskelutilojen ahtaus (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Melu, kaiku (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Sopimaton valaistus (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Huono ilmanvaihto tai huoneilma (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Lämpötila (kuumuus, kylmyys, veto) (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Likaisuus, pölyisyys (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Epämukavat työtuolit tai -pöydät (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Huonot sosiaalitulat (WC, pukeutumis- ja peseytymistilat) (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Tapaturmavaara (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

Mukaan otettiin 10-27 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1997, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Koulutapaturma lukuvuoden aikana

Kuvaus: Oppilaalle/Opiskelijalle on sattunut koulussa/oppilaitoksessa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana vähintään yksi tapaturma, joka on vaatinut terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulle tämän lukuvuoden aikana sattunut koulussa/oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapaturma, joka on edellyttänyt lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolla käyntiä?

- Välitunnilla (Pisteytys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
- Liikuntatunnilla (Pisteytys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
- Muulla tunnilla (Pisteytys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
- Koulumatkalla (Pisteytys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)

Mukaan otettiin 1-4 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Vuonna 2010 poistettiin kohta "Tekstiili- tai teknisen työn tunnilla". Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Koulun työilmapiirissä ongelmia / Oppilaitoksen työilmapiirissä ongelmia

Kuvas: Indikaattori on muodostettu yhdeksästä työilmapiiriin vaikuttavasta tekijästä: opettajien odotukset ja oikeudenmukaisuus, toimeentuleminen oppilaiden/opiskelijoiden ja opettajien kanssa, työskentely ryhmässä, työympäristön rauhattomuus, kiireisyys, luokan/ryhmän työrauha sekä oppilaiden/opiskelijoiden viihtyminen yhdessä.

Indikaattorin muodostaminen:

Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti. Merkitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielihäpästäsi.

- Opettajani odottavat minulta liikaa (koulussa) (Pisteutus: Täysin samaa mieltä = 3; Samaa mieltä = 2; Eri mieltä, Täysin eri mieltä = 0)

- Opettajat kohtelevat meitä oppilaita/opiskelijaita oikeudenmukaisesti (Pisteutus: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 2; Täysin eri mieltä = 3)

- Luokkani/Ryhmäni oppilaita/opiskelijaita viihtyvät hyvin yhdessä (Pisteutus: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 2; Täysin eri mieltä = 3)

- Luokassani/Ryhmässäni on hyvä työrauha (Pisteutus: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 2; Täysin eri mieltä = 3)

Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi?

- Työympäristön rauhattomuus (Pisteutus: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Kiireisyys (Pisteutus: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

Miten koulunkäyntisi/opiskelusi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?

- Työskentely ryhmässä (Pisteutus: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Koulukavereiden/Opiskelukavereiden kanssa toimeentuleminen (Pisteutus: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Opettajien kanssa toimeentuleminen (Pisteutus: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

Mukaan otettiin 10-27 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1998, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelivista vuodesta 2008.

Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa / Ei koe tulevansa kuulluksi oppilaitoksessa

Kuvas: Indikaattori on muodostettu kolmesta opettajien ja oppilaiden/opiskelijoiden vuorovaikutusta kuvaavasta tekijästä: mielipiteiden ilmaisuun rohkaiseminen, mielipiteiden huomioiminen koulutyön/opiskelun kehittämisessä ja kiinnostus oppilaiden/opiskelijoiden kuulumisista.

Indikaattorin muodostaminen:

Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti. Merkitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielihäpästäsi.

- Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla (Pisteutus: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 1; Täysin eri mieltä = 2)

- Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu (Pisteutus: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 1; Täysin eri mieltä = 2)

- Oppilaiden/Opiskelijoiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön/opiskelun kehittämisessä (Pisteutus: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 1; Täysin eri mieltä = 2)

Mukaan otettiin 3-6 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1998, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelivista vuodesta 2008.

Koulutyöhön liittyvä työäärä liian suuri / Opiskeluun liittyvä työäärä liian suuri

Kuvas: Oppilas/Opiskelija on kokenut koulutyöhön/opiskeluun liittyvän työäärän lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suureksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Millaiseksi olet kokenut koulutyöhön/opiskeluun liittyvän työääräsi tämän lukuvuoden aikana? (Pisteutus: Jatkuvasti liian suuri, Melko usein liian suuri = 1; Sopiva, Melko usein liian vähäinen, Jatkuvasti liian vähäinen = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelivista vuodesta 2008.

Vaikeuksia opiskelussa

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu seuraavista tekijöistä: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.

Indikaattorin muodostaminen:

Miten koulunkäyntisi/opiskelusi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?

- Opetuksen seuraaminen oppitunneilla (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
 - Läksyjen tai muiden vastaavien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
 - Kokeisiin valmistautuminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
 - Itselleni parhaiten sopivan opiskelutavan löytäminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
 - Omatoimisuutta vaativien tehtävien aloittaminen tai valmiiksi hoitaminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
 - Kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
 - Lukemista (esim. kirjasta) vaativien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Mukaan otettiin 3-21 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1998, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. HUOM! Indikaattori ei ole vertailukelpoinen indikaattorin "Opiskeluvaikeuksia" kanssa.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa

Kuvaus: Oppilas/Opiskelija on joutunut kiusaamisen kohteeksi koulussa/oppilaitoksessa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka usein Sinua on kiusattu koulussa/oppilaitoksessa tämän lukukauden aikana? (Pisteytys: Useita kertoja viikossa, Noin kerran viikossa = 1; Harvemmin, Ei lainkaan = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana

Kuvaus: Oppilas/opiskelija on lintsannut ainakin kaksi kokonaista koulupäivää/opiskelupäivää kuukauden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka monta kokonaista koulupäivää/opiskelupäivää olet ollut seuraavien syiden takia poissa viimeisten 30 päivän aikana?

- Pinnaamisen tai lintsauksen takia (Pisteytys: En yhtään, Yhden päivän = 0; 2-3 päivää, Yli 3 päivää = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2002 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin / Ei tiedä miten voi vaikuttaa oppilaitoksen asioihin

Kuvaus: Oppilas/Opiskelija ei tiedä, miten koulussa/oppilaitoksessa voi vaikuttaa koulun/oppilaitoksen asioihin.

Indikaattorin muodostaminen:

Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti. Merkitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielihäpeäsi.

- Tiedän, miten koulussani/oppilaitoksessani voin vaikuttaa koulun/oppilaitoksen asioihin (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä, Täysin eri mieltä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Koettu terveys

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi

Kuvaus: Nuori kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi, melko huonoksi tai erittäin huonoksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se (Pisteytys: Erittäin hyvä, Melko hyvä = 0; Keskinkertainen, Melko tai erittäin huono = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. HUOM! Vuoteen 2009 saakka indikaattorin nimi oli "Terveydentila keskinkertainen tai huono".

Päivittäin vähintään kaksi oiretta

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kahdeksasta tekijästä: niska- tai hartiakivut, selän alaosan kivut, vatsakivut, jännittyneisyys tai hermostuneisuus, ärtyneisyys tai kiukunpurkaukset, vaikeudet päästä uneen tai heräileminen öisin, päänsärky, väsymys tai heikotus.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

- Niska- tai hartiakipu (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Selän alaosan kipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Vatsakipu (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Päänsärkyä (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Väsymystä tai heikotusta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

Mukaan otettiin 2-8 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. HUOM! Indikaattori ei ole vertailukelpoinen indikaattorin "Vähintään kaksi oiretta päivittäin" kanssa.

Väsymystä lähes päivittäin

Kuvaus: Nuorella on ollut lähes päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

- Väsymystä tai heikotusta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Niska- tai hartiakipu viikoittain

Kuvaus: Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipu puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

- Niska- tai hartiakipu (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa = 0; Noin kerran viikossa, Lähes joka päivä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Päänsärkyä viikoittain

Kuvaus: Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

- Päänsärkyä (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa = 0; Noin kerran viikossa, Lähes joka päivä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus

Kuvaus: Nuorella on kahden viime viikon aikana ollut kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Indikaattori perustuu GAD-7-mittariin.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka usein seuraavat ongelmat ovat vaivanneet sinua lomakkeen täyttöä edeltäneen kahden viikon aikana?

- Hermostuneisuuden, ahdistuneisuuden tai kireyden tunne (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- En ole voinut lopettaa tai hallita huolestumistani (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- Liiallinen huolestuneisuus erilaisista asioista (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- Vaikeus rentoutua (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- Niin levoton olo, että on vaikea pysyä aloillaan (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- Taipumus harmistua tai ärsyyntyä helposti (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- Pelko siitä, että jotakin kauheaa saattaisi tapahtua (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

Mukaan otettiin 10–21 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2013.

Koulu-uupumus

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta Salmela-Aron ja Näätäsen koulu-uupumusmittariin perustuvasta tekijästä: uupumusasteinen väsymys, kyyninen asenne työhön ja opintojen merkityksen vähentyminen sekä kyvyttömyyden ja riittämättömyyden tunne opiskelijana.

Indikaattorin muodostaminen:

- Oletko kokenut seuraavanlaisia tunteita koulutyöhösi/opiskeluun liittyen? Tunnen hukkuvani koulutyöhön (Pisteytys: En juuri koskaan, Muutaman kerran kuussa = 0; Muutamana päivänä viikossa = 1; Lähes päivittäin = 2)

- Tuntuu, ettei opinnoillani ole enää merkitystä (Pisteytys: En juuri koskaan, Muutaman kerran kuussa = 0; Muutamana päivänä viikossa = 1; Lähes päivittäin = 2)

- Minulla on riittämättömyyden tunteita opinnoissani (Pisteytys: En juuri koskaan, Muutaman kerran kuussa = 0; Muutamana päivänä viikossa = 1; Lähes päivittäin = 2)

Mukaan otettiin 3-6 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Ylipaino

Kuvaus: Nuorella on painoindeksin (BMI) mukaan ylipainoa.

Indikaattorin muodostaminen:

Pituus ja paino. Painoindeksi (BMI) laskettu jakamalla paino (kg) pituuden (m) neliöllä. Ylipainon raja määritelty iän ja sukupuolen mukaan: 18-vuotiailla raja on 25 ja nuoremmilla ikäryhmillä pienempi (ks. Cole ym. BMJ 2000:320). (Pisteytys: BMI alle ylipainon rajan = 0; BMI vähintään raja-arvo = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Terveystottumukset

Ei syö aamupalaa joka arkiamu

Kuvaus: Nuori ei syö aamupalaa (muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia) jokaisena kouluamuna/opiskelupäivän aamuna.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka usein syöt aamupalaa (muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia) kouluvii-
kon/opiskeluviiikon aikana? (Pisteytys: Viitenä aamuna = 0; 3-4 aamuna, 1-2 aamuna, Harvemmin = 1)
Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodes-
ta 2008.

Ei syö koululounasta päivittäin

Kuvaus: Nuori ei syö koululounasta jokaisena koulupäivänä/opiskelupäivänä.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka usein syöt koululounasta kouluviiikon/opiskeluviiikon aikana? (Pisteytys: Viitenä päivänä = 0; 3-4
päivänä, 1-2 päivänä, Harvemmin = 1)
Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2010.

Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä

Kuvaus: Nuori harjaa hampaansa harvemmin kuin kaksi kertaa päivässä.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka usein harjaat hampaasi? (Pisteytys: En koskaan, Harvemmin kuin kerran viikossa, Vähintään ker-
ran viikossa, mutta en päivittäin, Kerran päivässä = 1; Useammin kuin kerran päivässä = 0)
Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2010. Vastaus-
vaihtoehtoja muutettiin vuonna 2010. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertai-
luelpöisiä aikaisempina vuosina ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa

Kuvaus: Nuori harrastaa hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa vapaa-ajalla tavallisesti korkeintaan tunnin
viikossa.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka monta tuntia viikossa tavallisesti harrastat liikuntaa vapaa-aikanasi niin, että hengästyit ja hikoilet?
(Pisteytys: En yhtään, Noin ½ tuntia, Noin 1 tunnin = 1; Noin 2-3 tuntia, Noin 4-6 tuntia, Noin 7 tuntia tai
enemmän = 0)
Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiske-
levista vuodesta 2008.

Ruutu aika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän

Kuvaus: Nuori käyttää koulupäivinä/opiskelupäivinä vähintään neljä tuntia television katseluun, tietokoneen
käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipeleihin.

Indikaattorin muodostaminen:

Montako tuntia käytät yhteensä päivittäin aikaa television katseluun, tietokoneen käyttöön (viihdekäyttö ja
opiskelu) sekä kännykkä- ja konsolipeleihin?
- Koulupäivinä/Opiskelupäivinä (Pisteytys: En lainkaan, Korkeintaan kaksi tuntia, Yli 2 tuntia, mutta alle
4 tuntia = 0; Vähintään 4 tuntia, mutta alle 6 tuntia, 6 tuntia tai enemmän = 1)
Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2010.

Nukkuu arkisin alle 8 tuntia

Kuvaus: Nuori nukkuu arkisin tavallisesti alle kahdeksan tuntia. Yöunen pituus on laskettu nukkumaanmeno- ja heräämisajasta.

Indikaattorin muodostaminen

Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan?

- Arkisin (Noin 21.00 tai aikaisemmin, Noin 21.30, Noin 22, Noin 22.30, Noin 23, Noin 23.30, Noin 24, Noin 00.30, Noin 01, Noin 01.30 tai myöhemmin)

Mihin aikaan tavallisesti heräät?

- Arkisin (Noin 6.00 tai aikaisemmin, Noin 6.30, Noin 7.00, Noin 7.30, Noin 8.00, Noin 8.30, Noin 9.00 tai myöhemmin) Yöunen pituus on laskettu nukkumaanmeno- ja heräämisajasta.

Mukaan otettiin vähemmän kuin 8 tuntia arkisin nukkuvat vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2013.

Tupakoi päivittäin

Kuvaus: Nuori tupakoi kerran päivässä tai useammin.

Indikaattorin muodostaminen:

Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten nykyistä tupakointiasi? (Pisteytys: Tupakoin kerran päivässä tai useammin = 1; Tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin, Tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa, Olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin = 0; lisäksi edeltävän kysymyksen perusteella: On tupakoinut korkeintaan yhden savukkeen, piipullisen tai sikarin = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa

Kuvaus: Nuori käyttää alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka usein käytät alkoholia tosi humalaan asti? (Pisteytys: Kerran viikossa tai useammin, Noin 1-2 kertaa kuukaudessa = 1; Harvemmin, En koskaan = 0; lisäksi edeltävän kysymyksen perusteella: En käytä alkoholi-juomia = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2002 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran

Kuvaus: Nuori on kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita.

Indikaattorin muodostaminen:

Oletko koskaan kokeillut tai käyttänyt seuraavia aineita?

- Marihuanaa tai hasista (Pisteytys: En koskaan = 0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)

- Ekstaasia (Pisteytys: En koskaan = 0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)

- Subutexia (Pisteytys: En koskaan = 0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)

- Heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita (Pisteytys: En koskaan = 0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)

Mukaan otettiin 1-4 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Vuodesta 2002 ekstaasikokeiluja ja vuodesta 2003 Subutex-kokeiluja on kysytty omana kohtanaan. Vuonna 2010 lisättiin gamma ns. kovia huumeita kartoittavaan kohtaan. Muutoksesta huolimatta tulosten arvioidaan olevan vertailukelpoisia suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Kokemus oppilas- ja opiskelijahuollon tuesta

Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä?

- Terveydenhoitaja (Pisteytys: Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee koululääkärin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä?

- Lääkäri (Pisteytys: Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee koulukuraattorin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä?

- Kuraattori (Pisteytys: Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee koulupsykologin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä?

- Psykologi (Pisteytys: Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta / Opiskelussa avun puutetta

Kuvaus: Nuori saa harvoin tai ei juuri koskaan apua koulunkäynnin tai opiskelun vaikeuksiin koulusta/oppilaitoksesta tai kotoa.

Indikaattorin muodostaminen:

Jos Sinulla on vaikeuksia (koulunkäynnissä ja) opiskelussa, kuinka usein saat apua?

- Koulussa/Oppilaitoksessa (Pisteytys: Aina kun tarvitsen, Useimmiten = 0; Harvoin, En juuri koskaan = 1)

- Kotona (Pisteytys: Aina kun tarvitsen, Useimmiten = 0; Harvoin, En juuri koskaan = 1)

Mukaan otettiin 2 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2002 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. HUOM! Indikaattori ei ole vertailukelpoinen indikaattorin "Ei saa apua kouluvaikeuksiin koulusta tai kotoa" kanssa.

Hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta

Kuvaus: Nuori on hakenut joskus apua ammattiauttajalta masentuneen tai ahdistuneen mielialan takia.

Indikaattorin muodostaminen

Oletko joskus hakenut apua joltakin ammattiauttajalta masentuneen tai ahdistuneen mielialan takia?

- Lääkäriltä (Pisteitys: Kyllä = 1; En = 0)
- Terveystenhoitajalta (Pisteitys: Kyllä = 1; En = 0)
- Psykologilta (Pisteitys: Kyllä = 1; En = 0)
- Koulukuraattorilta (Pisteitys: Kyllä = 1; En = 0)
- Muulta terveydenhuollon ammattilaiselta (Pisteitys: Kyllä = 1; En = 0)
- Opettajalta/opinto-ohjaajalta (Pisteitys: Kyllä = 1; En = 0)
- Muun alan ammattiauttajalta (Pisteitys: Kyllä = 1; En = 0)

Mukaan otettiin 1–7 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Indikaattori on saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuosilta 2004–2009 ja 2013 ja ammat-
tiin opiskelevista vuodesta 2013.

LIITE 2. Liitetaulukko 1

Kouluterveyskysely 2013. Peruskoulut

	Valtaväestö			Monikulttuurinen perhe			Toisen polven maahanmuuttaja			Ensimmäisen polven maahanmuuttaja		
	Poj	Tyt	Yht	Poj	Tyt	Yht	Poj	Tyt	Yht	Poj	Tyt	Yht
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	33	33	33	36	38	37	33	35	34	37	35	36
Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana	27	29	28	33	36	35	39	44	41	46	47	46
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa	36	30	33	39	34	37	42	30	37	49	33	42
Keskusteluvaikkeitä vanhempien kanssa	6	9	7	8	12	10	12	11	12	25	18	22
Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla	52	58	55	52	58	55	54	56	55	58	55	57
Ei yhtään läheistä ystävää	10	5	8	12	6	9	15	9	12	29	16	24
Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia	8	17	12	9	18	14	10	12	10	16	16	16
Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana	22	14	18	28	19	23	33	22	28	42	26	35
Kokenut seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti	7	19	13	10	25	18	19	23	21	32	28	30
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	21	15	18	26	21	23	34	19	27	49	24	39
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	50	57	53	53	58	56	57	66	61	61	57	60
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	22	22	22	28	26	27	38	28	33	43	35	40
Koulun työilmapiirissä ongelmia	24	26	25	29	30	29	33	30	32	45	36	41
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	24	23	24	27	25	26	25	22	24	36	24	31
Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri	36	40	38	40	43	42	44	43	44	43	40	42
Vaikeuksia opiskelussa	33	31	32	39	40	40	40	37	38	46	42	44
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	7	6	6	8	8	8	12	7	9	20	14	18
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	7	8	7	10	12	11	15	13	14	24	18	22
Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin	44	42	43	44	42	43	37	38	37	46	40	43
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	12	19	15	16	23	20	11	23	17	21	26	23
Päivittäin vähintään kaksi oiretta	9	24	17	14	29	22	13	25	19	23	30	26
Väsymystä lähes päivittäin	9	20	14	12	25	19	13	22	17	21	30	25
Niska- tai hartiakipu viikoittain	21	38	29	24	38	31	17	34	25	27	33	29
Päänsärkyä viikoittain	23	40	31	25	41	33	23	37	30	33	45	38
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	5	16	11	9	21	15	11	18	14	21	26	23
Koulu-uupumus	10	14	12	14	18	16	16	16	16	25	20	23
Ylipaino	20	13	16	20	13	16	20	13	17	25	13	19
Ei syö aamupalaa joka arkiamu	39	44	42	44	51	48	55	64	59	58	64	61
Ei syö koululounasta päivittäin	31	35	33	37	38	38	45	40	43	46	42	45
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	60	34	47	57	33	44	50	30	40	65	40	55
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa	31	32	31	33	36	34	33	46	39	38	53	45
Ruutuaika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän	25	21	23	31	24	27	30	30	30	44	34	39
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia	28	30	29	31	36	34	31	39	34	50	43	47
Tupakoi päivittäin	14	11	12	15	14	15	18	10	14	34	19	28
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	11	11	11	13	14	13	15	9	12	31	17	25
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	9	6	7	17	11	14	21	10	15	37	20	30
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	10	15	12	13	17	15	15	17	16	23	21	22
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	29	46	37	32	46	39	30	41	35	36	41	38
Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle	18	21	20	21	22	22	22	23	22	32	27	30
Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle	37	43	40	38	42	40	32	32	32	43	38	41
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puuttamista	7	8	8	8	11	10	9	10	10	17	13	15
Hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta	9	24	17	15	31	24	16	24	19	25	32	28